

Aprobat în ședința Guvernului din _____2026

Decizia protocolară nr. _____/2026

AVIZ
la proiectul Codului cu privire la organizarea
și funcționarea Parlamentului (inițiativa legislativă
nr. 110 din 6 aprilie 2026)

Guvernul a examinat proiectul Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului, înaintat cu titlu de inițiativă legislativă (nr. 110 din 6 aprilie 2026) de către un grup de deputați în Parlament, și prezintă poziția consolidată ca urmare a recepționării avizelor instituțiilor implicate.

Inițiativa legislativă este înaintată în conformitate cu articolul 73 din Constituția Republicii Moldova și articolul 47 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797/1996.

Potrivit notei de fundamentare, elaborarea proiectului Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului (în continuare – *Cod*) a fost determinată de necesitatea asigurării previzibilității și transparenței procesului legislativ, implementării standardelor europene în materie de fundamentare a legislației și exercitare a controlului parlamentar, consolidării procedurii legislative, înlăturării lacunelor și neconcordanțelor din practica legislativă, precum și de necesitatea reglementării raporturilor juridice dintre Parlament și alți subiecți de drept.

Totodată, proiectul este elaborat în vederea îndeplinirii recomandărilor Comisiei Europene formulate în Rapoartele de extindere pentru anii 2023-2025 (2023 și 2024: „Procesul de modificare a Regulamentului de procedură al Parlamentului ar trebui accelerat”; precum și în 2025: „Moldova ar trebui să accelereze adoptarea Codului privind organizarea și funcționarea Parlamentului”, precum și „Este necesară o reglementare mai amplă a responsabilităților Parlamentului în ceea ce privește eforturile de integrare europeană, în special în ceea ce privește exercitarea controlului parlamentar asupra activității Guvernului”). Adoptarea Codului reprezintă o opțiune normativă de aliniere la acquis-ul Uniunii Europene, fiind în Programul Național de Aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029, la componenta Funcționarea Instituțiilor Democratice, Anexa A, acțiunea Nr. d/o 5, precum și în Foaia de parcurs privind Funcționarea Instituțiilor Democratice, blocul tematic II. Funcționarea Parlamentelor într-un sistem democratic (acțiunea 4.1) și în Programul legislativ al Parlamentului pentru anul 2026, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 23/2026.

De regulă, codificarea normelor juridice ce aparțin unei ramuri distincte a dreptului oferă multiple avantaje, printre acestea: simplificarea și corelarea legislației în materie, reducerea numărului mare de reglementări existente în domeniu, crearea unui cadru legal general de referință, eliminarea paralelismelor, contradicțiilor și necorelărilor legislației.

Astfel, cu referire la titlul actului normativ transmis spre avizare, ca modalitate de sistematizare (codificare) a actelor normative, sugerăm examinarea suplimentară a prevederilor art. 64 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova care reglementează că structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament. În acest context, menționăm că, în conformitate cu art. 60 alin. (1) și (2) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative (în continuare – *Legea nr. 100/2017*), codul este un act normativ adoptat de către Parlament, prin lege organică, care cuprinde într-un sistem unitar cele mai importante norme juridice dintr-o anumită ramură a dreptului, iar structura codului reflectă sistemul ramurii de drept respectiv.

În scopul respectării tehnicii legislative, opinăm pentru excluderea din textul proiectului Cod a expresiilor „trebuie să asigure” (art. 5 alin. (2), art. 20 alin. 14)), „de regulă” (art. 20 alin. (8), art. 42 alin. (7), art. 53 alin. (2), art. 86 etc.), „pot” (art. 20, art. 33 alin. (1) etc.), precum și alte expresii utilizate, care necesită a fi înlocuite prin formule specifice limbajului juridic al actului normativ, la forma afirmativă. Obiecția respectivă este valabilă pentru întregul text al proiectului. De asemenea, pe tot parcursul textului, se impune utilizarea uniformă a noțiunilor, cum ar fi „ședințe plenare a Parlamentului”, „ședințe plenare”, „ședințe ale plenului”, „ședințe publice plenare” (art. 14, 25, 30, 54, 95), „Biroul permanent”/„Biroul permanent al Parlamentului” (art. 20, 24, 39, 40, 190, 204, 230), fracțiuni parlamentară/fracțiuni (art.23).

Cu referire la conținutul actului normativ vizat, comunicăm următoarele obiecții și propuneri.

Art. 63 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova statuează că „Parlamentul este ales pentru un mandat de 4 ani”, iar art. 61 alin. (3) din același act prevede că „alegerile deputaților în Parlament se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului”, fără a exista reglementări clare privind momentul la care expiră mandatul de 4 ani al Parlamentului.

În lipsa unei asemenea prevederi exprese, se creează premise pentru apariția unor interpretări neunivoce în acest sens. Or, potrivit practicii existente, momentul expirării mandatului este raportat la data alegerilor parlamentare, deși, potrivit normei constituționale de la art. 69 alin. (1), deputații aleși intră efectiv în exercițiul mandatului doar sub condiția validării mandatelor acestora, care are loc la data confirmării de către Curtea Constituțională a alegerilor parlamentare.

Prin urmare, se impune ca actul normativ supus avizării să conțină prevederi exprese privind data începerii/expirării mandatului. O atare reglementare este necesară atât pentru stabilirea datei următoarelor alegeri parlamentare, cât și pentru a asigura, în mod special, aplicarea corectă a prevederilor art. 63 alin. (3)

din Constituția Republicii Moldova, potrivit căroră „mandatul Parlamentului se prelungește până la întrunirea legală a noii componente”, perioadă în care Parlamentul are atribuțiile sale limitate.

La art. 3:

La alin. (1) din proiect, după cuvintele „tratatele internaționale” se propune introducerea cuvintelor „la care Republica Moldova este parte”, or, în redacția propusă de autor apare prezumția legală că toate tratatele, indiferent de faptul dacă statul a aderat la ele sau nu, reglementează activitatea Parlamentului. Obiecția în cauză este valabilă și pentru art. 65 alin. (3) din proiectul legii.

Formularea alin. (2), potrivit căruia „orice subiect ce ține de activitatea Parlamentului și nu este reglementat de prezentul cod sau de alte acte normative se soluționează de către Parlament” este excesiv de largă și poate legitima reguli ad-hoc, stabilite conjunctural de majoritatea parlamentară, în locul unor reguli prestabilite prin lege organică. Or, Curtea Constituțională a reținut expres, în Hotărârea nr. 20 din 4 iunie 2014, că autonomia parlamentară „nu poate fi absolutizată” și că ea „nu legitimează instituirea unor reguli care încalcă litera și spiritul Legii Supreme”. În același sens, Curtea a subliniat că Parlamentul poate decide autonom numai în acele aspecte „în privința cărora Constituția nu dispune”, fără a putea eluda supremația Constituției și exigențele securității juridice. De aceea, la art. 3, alin. (2) trebuie fie exclus, fie reformulat restrictiv, astfel încât să nu permită substituirea legii organice prin hotărâri, practici sau aranjamente procedurale de ocazie.

La art. 4, se propune revizuirea denumirii „Funcțiile Parlamentului”. În acest sens, relevăm că art. 66 din Constituția Republicii Moldova reglementează atribuțiile de bază ale Parlamentului, consacrand competențele acestuia în calitate de autoritate legislativă supremă a statului. Or, utilizarea noțiunii „funcții” poate genera confuzii conceptuale, întrucât Legea Supremă operează cu termenul de „atribuții”, care reflectă în mod exact sfera competențelor juridice ale Parlamentului.

La art. 4 lit. c), după cuvântul „control”, se va introduce cuvântul „parlamentar”. Astfel, potrivit art. 66 lit. f) din Constituția Republicii Moldova, Parlamentul exercită controlul parlamentar, fapt ce impune utilizarea unei terminologii conforme cadrului constituțional.

La art. 7, alin. (3) se va expune în următoarea redacție:

„(3) Autonomia financiară prevede administrarea independentă a bugetului propriu în conformitate cu prevederile legale.”

La art. 8, alin. (2) se recomandă a se referi la stabilitatea reglementărilor juridice privind relațiile sociale, dar nu la stabilitatea relațiilor sociale.

La art. 9:

Se atestă o neconcordanță între prevederile alin. (1) și cele de la art. 11 alin. (1). Astfel, art. 9 alin. (1) instituie caracterul public al activității Parlamentului ca regulă generală, art. 11 introduce excepții specifice pentru

dezbaterile din cadrul organelor de lucru și ale plenului. Prin urmare, se recomandă revizuirea acestor dispoziții pentru corelarea lor.

La alin. (4), se consideră oportună reformularea normei în sensul consacării unui principiu general, fără trimitere expresă la Legea nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public, având în vedere necesitatea asigurării tehnicii legislative corespunzătoare și a evitării unor eventuale interpretări privind actul normativ indicat. De asemenea, se va atrage atenția că anul adoptării Legii privind accesul la informațiile de interes public este 2023, nu 2013.

La alin. (5) și pe tot parcursul proiectului, se propune uniformizarea noțiunii utilizate pentru definirea participanților în procesul decizional parlamentar, în mod special a celor din partea societății civile, utilizându-se în acest sens noțiunea „parte interesată”, ce presupune orice persoană fizică sau juridică care poate fi afectată de o decizie a autorităților publice sau care este interesată de a se implica în procesul decizional.

La art. 10 alin. (2), termenul „traseism parlamentar” utilizat de autor nu este definit sau reglementat în niciun act normativ. Totodată, din conținutul normei rezultă că se interzice deputaților să părăsească partidul politic pe lista căruia au candidat și să se declare neafiliați sau să adere la o altă fracțiune pe durata mandatului parlamentar, cu scopul de a asigura realizarea promisiunilor asumate de partide în campania electorală. Sub acest aspect, prevederea în cauză contravine art. 68 din Constituția Republicii Moldova. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională e subliniat că, în virtutea mandatului reprezentativ, deputatul, odată intrat în exercițiul mandatului, nu mai are obligația legală de a-și susține partidul sau deciziile fracțiunii sale în cadrul forului legislativ. Prin prisma principiilor constituționale care resping orice formă de mandat imperativ, deputatului nu-i este interzisă schimbarea opțiunii politice (Decizia Curții Constituționale nr. 6/2014 (constituirea fracțiunilor parlamentare), § 36).

„Deoarece nu sunt reprezentanții unei fracțiuni a populației, parlamentarii nu pot fi apărătorii unor interese particulare, ei sunt absolut liberi în exercitarea mandatului lor. Aleșii nu au obligația legală să-și susțină partidul sau deciziile grupului lor în cadrul Parlamentului. Mai mult decât atât, în cazul în care deputatul, prin comportamentul său, provoacă daune acestuia, partidul sau grupul din care face parte poate să-l excludă, însă această excludere nu antrenează pierderea mandatului parlamentar.” (Hotărârea Curții Constituționale nr. 8/2012 (caracterul reprezentativ al mandatului de deputat), § 43).

Aceeași abordare este împărtășită și de Comisia de la Veneția, care, în Raportul nr. CDL-AD(2009)027-e, a subliniat că mandatul parlamentar este unul reprezentativ, iar deputații trebuie să-și poată exercita mandatul în mod liber, fără a fi supuși unor presiunii care i-ar lega în mod rigid de un partid sau de un grup parlamentar.

Astfel, apartenența la un grup parlamentar nu poate prevala asupra statutului de reprezentant al poporului și nu poate justifica limitarea libertății mandatului deputatului. Raționamentele date sunt valabile și pentru art. 21 alin. (3) din proiect.

Adițional, se atrage atenția asupra cuvintelor „realizării programelor preelectorale”. Noțiunea „preelectoral” este utilizată în raport cu perioada anterioară începerii perioadei electorale și/sau a campaniei electorale. Cu toate acestea, precizăm că nici Legea nr. 294/2007 privind partidele politice (în continuare – Legea nr. 294/2007) și nici Codul electoral nu definesc noțiunile de „program preelectoral” sau „program electoral”. În același timp, art. 8 alin. (1) din Legea nr. 294/2007 instituie în sarcina partidelor politice obligația de a elabora și a prezenta, în vederea înregistrării, programul partidului. La rândul său, Codul electoral cuprinde doar prevederi cu caracter general în privința programelor electorale, arătând la art. 70 alin. (4) și art. 90 că acestea sunt supuse unor interdicții și restricții ce vizează conținutul, modalitatea de prezentare și reflectare de către furnizorii de servicii media.

La art. 12 alin. (1), în vederea evitării unor interpretări discreționare, se consideră oportună reformularea textului după cum urmează: „Parlamentul este persoană juridică de drept public, cu sediul în municipiul Chișinău, dispune de denumire, de ștampilă cu Stema de Stat a Republica Moldova, de conturi trezoreriale, precum și de alte atribute specifice autorităților publice, stabilite de legislație.”

Art. 12 alin. (2) și art. 16 alin. (1) se vor ajusta la prevederile Legii nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, asediu și de război, Legii nr. 248/2025 privind managementul situațiilor de criză, dar și ținând cont de noțiunile definite la art. 1 din Legea Inspectoratului General pentru Situații de Urgență nr. 93/2007. Astfel, se va opera cu termenul „în perioada stării de urgență, asediu sau de război.”

Art. 15 se recomandă a fi modificat prin reformularea titlului și a alin. (1), în vederea utilizării unei terminologii conforme cadrului constituțional și exigențelor tehnicii legislative. În acest sens, se recomandă substituirea sintagmei „limbă de lucru” cu sintagma „limba oficială în activitatea Parlamentului”, pentru a reflecta în mod corect statutul constituțional al limbii române, în concordanță cu art. 13 din Constituția Republicii Moldova. Totodată, reformularea alin. (1) contribuie la consolidarea caracterului normativ al dispoziției și la asigurarea unei exprimări clare, precise și unitare, în conformitate cu cerințele art. 54 alin. (1) din Legea nr. 100/2017.

La art. 16 alin. (3), textul „într-o singură circumscripție electorală națională” se va revizui. Conform art. 1 din Codul electoral nr. 325/2022, circumscripție națională este circumscripție electorală de nivel național în care se organizează și se desfășoară alegerile parlamentare, cele prezidențiale și referendumurile republicane. Exclusivitatea circumscripției electorale naționale se subînțelege, fără a fi specificată.

La art. 17:

Alin. (1), după cuvintele „După confirmarea” se va introduce cuvântul „rezultatelor”. În scopul uniformizării terminologiei utilizate, recomandăm ca sintagma „confirmarea alegerilor”, să fie reformulată în „confirmarea rezultatelor

alegerilor”, conform prevederilor art. 125 din Codul electoral. Totodată, este necesară concretizarea autorității care confirmă rezultatele alegerilor și validează mandatele deputaților aleși, așa cum este prevăzut la alin. (6). Aceeași remarcă pentru alin. (8), cu concretizarea „depunerii jurământului de către deputații aleși”. La alin. (4) se va face referire la „președintele ședinței de constituire”, iar în alin. (9) la „sesiune specială de constituire”.

Alin. (3) se va revizui pornind de la prevederile alin. (2), în vederea asigurării coerenței interne a normei. Astfel, dacă alin. (2) utilizează sintagma „cel mai în vârstă deputat” pentru a desemna persoana care prezidează ședința în lipsa Președintelui Parlamentului din legislatura precedentă, alin. (3) introduce noțiunea „decan de vârstă”, fără ca aceasta să fie utilizată anterior în text.

Această diferență de terminologie este de natură să creeze incertitudine în aplicare, întrucât nu rezultă cu claritate dacă cele două noțiuni sunt echivalente sau dacă legiuitorul a avut în vedere situații distincte.

Alin. (7) propunem a fi revizuit, deoarece în textul normei ar fi necesar de precizat momentul/data constituirii legale a Parlamentului nou-ales, dar nu circumstanțele în care acesta se constituie. Or, această precizare ar fi necesară, în contextul normei prevăzute la art. 69 din Constituția Republicii Moldova, conform căreia calitatea de deputat încetează la data întrunirii legale a Parlamentului nou-ales, în caz de demisie sau de deces. Se va ține cont că pot fi situații când nu toți deputații nou-aleși depun în aceeași zi jurământul.

La art. 18 alin. (1), în textul jurământului, după textul „și legile țării,” se va completa cu textul „să respect și să protejez drepturile și libertățile fundamentale ale omului,”. Or, potrivit prevederilor art. 21 alin. (3) din Declarația Universală a Drepturilor Omului: „Voința poporului trebuie să constituie baza puterii de stat”. Respectiv, protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului este un principiu esențial al democrației și al statului de drept, iar jurământul de a respecta și a proteja aceste drepturi subliniază angajamentul deputaților față de protecția drepturilor omului, conform normelor internaționale și naționale. Concomitent, se va examina oportunitatea completării textului jurământului cu referirea la respectarea democrației, suveranității, independenței, precum și a unității și integrității teritoriale a Republicii Moldova prin prisma prevederilor art. 79 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova și art. 32 alin. (1) din Legea nr. 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public.

Totodată, alin. (4) al aceluiași articol, care stabilește că „refuzul depunerii jurământului duce la încetarea mandatului”, urmează a fi revizuit prin prisma prevederilor art. 69 din Legea Supremă, potrivit căruia deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării. Calitatea de deputat încetează la data întrunirii legale a Parlamentului nou-ales, în caz de demisie, de ridicare a mandatului, de incompatibilitate sau de deces. Prin urmare, depunerea jurământului de către deputați, reprezintă un act ceremonial, fără consecințe juridice.

La art. 20:

La alin. (2) din proiect, se propune înlocuirea cuvintelor „listele electorale ale” cu cuvintele „lista de candidați a”, iar la alin. (4), substituirea cuvântului „listele” cu cuvintele „lista de candidați a”. În argumentarea propunerii, reținem că, în cazul alegerilor parlamentare, potrivit art. 111 alin. (2) din Codul electoral, partidul politic sau blocul electoral înaintează lista de candidați, având totodată dreptul de a o modifica în condițiile art. 115 din Cod. Tot în acest context, precizăm că, în conformitate cu prevederile art. 61 alin. (1) din Codul electoral, listele electorale sunt documente autentificate de Comisie, care cuprind toți cetățenii cu drept de vot care își au domiciliul ori reședința temporară pe teritoriul unei secții de votare.

Prevederile alin. (3) necesită a fi reexamineate sub aspectul sferei subiecților reglementați, întrucât acestea se referă exclusiv la deputații independenți, omițând deputații neafiliați. Or, în practică, pe lângă deputații aleși în mod independent, există și deputați care, deși au fost aleși pe listele unor partide sau blocuri electorale, ulterior dobândesc statutul de deputați neafiliați.

În lipsa unor rațiuni obiective și rezonabile, excluderea acestei categorii de deputați de la posibilitatea constituirii unei fracțiuni parlamentare, ridică probleme din perspectiva principiului egalității exercitării mandatului parlamentar.

Alin. (6) care prevede că „fracțiunile parlamentare [...] s-au reorganizat ori s-au transformat [...] pot opera modificări în denumire” nu consacră un mecanism juridic autonom de reorganizare a fracțiunilor parlamentare. Analiza sistemică a proiectului Codului relevă că art. 21 reglementează exclusiv schimbările în structura fracțiunii, limitate la pierderea calității de membru (demisie, excludere, încetarea mandatului etc.), iar art. 22 reglementează încetarea existenței fracțiunii, în condiții expres prevăzute (scăderea sub pragul minim de membri sau decizia fracțiunii). Totodată, proiectul Codului nu definește noțiunea „reorganizare” a fracțiunii, nu stabilește o procedură și nici nu prevede condiții sau efecte juridice ale unei asemenea reorganizări. În acest context, fracțiunea parlamentară poate doar să își adapteze denumirea și să își ajusteze componența în limitele art. 21, fără a exista un temei legal pentru o „reorganizare” în sens juridic veritabil.

În aceeași ordine de idei, la art. 23 alin. (2) lit. i), se indică că „Regulamentul fracțiunii parlamentare va conține, inclusiv modalitatea de reorganizare, încetare a fracțiunii etc.”, însă, potrivit art. 20 alin. (2) din proiectul de lege, fracțiunea parlamentară reprezintă o asociere benevolă a deputaților aleși pe listele electorale ale unui partid politic sau ale unui bloc electoral, constituită din cel puțin 5 deputați. Această definiție relevă că fracțiunea nu are personalitate juridică distinctă, ci constituie o formă de organizare parlamentară derivată din voința deputaților și din afilierea politică.

În aceste condiții, fracțiunea nu dispune de o structură juridică susceptibilă de transformare în sensul tehnic al reorganizării (fuziune, divizare, transformare), care presupune existența unei entități cu identitate juridică proprie și continuitate juridică.

Prin urmare, fracțiunea parlamentară nu poate fi supusă unui proces juridic de reorganizare, iar eventualele modificări țin doar de structura internă sau de componență. În lipsa condițiilor legale de existență (inclusiv pragul minim de membri), fracțiunea nu se reorganizează, ci își încetează existența în condițiile art. 22.

La art. 21:

Alin. (2) urmează a fi analizat în coroborare cu alin. (1), care enumeră cazurile de pierdere a calității de membru al fracțiunii parlamentare. Din această perspectivă, se constată că ipotezele reglementate la alin. (1) au o natură juridică diferită, incluzând atât situații imputabile deputatului, cât și situații neimputabile acestuia, precum încetarea existenței fracțiunii.

Or, alin. (2) instituie o consecință juridică unică și automată pentru toate aceste ipoteze, stabilind că deputatul neafiliat poate activa doar în afara fracțiunilor parlamentare, fără a distinge după cauza pierderii calității de membru.

O asemenea abordare necesită a fi examinată prin prisma principiului proporționalității, întrucât tratează în mod identic situații juridice diferite, și a principiului libertății mandatului parlamentar, consacrat constituțional.

Prevederile alin. (3) necesită a fi reexamineate prin prisma art. 20, care reglementează condițiile de constituire a fracțiunilor parlamentare și natura acestora. Astfel, fracțiunile parlamentare sunt definite ca asocieri ale deputaților aleși pe listele electorale ale unui partid politic sau bloc electoral, ceea ce presupune existența unei reprezentări parlamentare rezultate în urma alegerilor.

În acest context, teza referitoare la interzicerea „creării de noi fracțiuni parlamentare ale unor partide care nu au obținut mandate în Parlament” este formulată impropriu. Dacă s-a referit la situația în care un deputat s-a asociat ulterior cu un partid politic care nu a acces în Parlament, o asemenea asociere nu poate genera constituirea unei fracțiuni parlamentare a acelui partid.

La art. 22, alin. (2) necesită a fi revizuit sub aspectul momentului de la care începe să curgă termenul pentru aderarea unui nou deputat, întrucât soluția normativă propusă nu asigură claritatea și previzibilitatea reglementării. Astfel, textul stabilește că termenul de 10 zile curge de la data validării mandatului noului deputat, și nu de la momentul micșorării numărului membrilor fracțiunii sub pragul minim de 5 deputați.

Or, situațiile în care o fracțiune ajunge sub acest prag sunt diverse (a se vedea art. 21 alin. (1) din proiect), iar corelarea termenului exclusiv cu validarea unui nou mandat introduce un element imprevizibil. Validarea unui mandat poate interveni la un interval de timp care nu este determinabil în mod rezonabil (a se vedea cazurile de încetare a calității de deputat din art. 69 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova), ceea ce poate menține fracțiunea într-un statut juridic incert pentru o perioadă îndelungată.

În aceste condiții, soluția legislativă nu corespunde exigențelor de previzibilitate și securitate juridică, întrucât nu stabilește un reper temporal clar și obiectiv pentru menținerea existenței fracțiunii. Prin urmare, se impune revizuirea

normei în sensul stabilirii termenului de aderare prin raportare la momentul micșorării efective a numărului membrilor fracțiunii sub limita minimă, și nu la data validării mandatului unui nou deputat.

La art. 23 alin. (2), se va revedea numerotarea elementelor structurale însemnate cu litere, deoarece lit. b) și c) se repetă.

La art. 24, precum și în conținutul proiectului de lege, se recomandă revizuirea formulărilor „alte acte normative” și „alte legi”, întrucât acestea au un caracter general și nu permit identificarea clară a cadrului normativ aplicabil, ceea ce poate afecta claritatea și previzibilitatea normei juridice.

La art. 26 alin. (4) și (5), urmează a fi adusă o claritate referitor la scopul utilizării alocațiilor bugetare repartizate fracțiunilor parlamentare. Or, cheltuielile dedicate „asigurării activității parlamentare” sunt prevăzute la alin. (1) și includ „încăperi, rechizite și alte servicii necesare pentru desfășurarea unei activități eficiente”, fiind asigurate de către Secretariatul Parlamentului, care gestionează bugetul Parlamentului. În scopul asigurării transparenței utilizării resurselor bugetare și al asigurării unui proces de planificare bugetară bazat pe performanțe, normele respective urmează a fi completate cu destinația utilizării alocațiilor bugetare repartizate fracțiunilor parlamentare sau alin. (4) și (5) urmează a fi excluse.

La art. 28 se va revizui alin. (2) și (4), în sensul în care la alin. (1) se face referire și la deputații neafiliați, iar la alin. (2) și (4) doar la cei independenți. În plus, la alin. (2) va fi revizuită corectitudinea noțiunii „alianță majoritară”, probabil „majoritate parlamentară”, corelată, de asemenea, cu norma de la alin. (3), în care se face referire și la „coalitie”.

Totodată, se constată că dispozițiile art. 28 utilizează în mod inconsecvent și neclar noțiunile „alianță” și „coalitie”, fără a oferi o delimitare juridică între acestea, fapt ce contravine exigențelor de claritate, previzibilitate și coerență a normei juridice. Astfel, alin. (1) face referire la „alianța/coalitia fracțiunilor”, alin. (2) utilizează exclusiv noțiunea „alianță majoritară”, iar în alin. (3) se utilizează formula „alianței/coalitei”.

Această alternanță terminologică sugerează fie că termenii sunt considerați sinonimi, fie că desemnează instituții distincte, însă lipsa unei definiții legale sau a unei diferențieri explicite generează incertitudine în interpretare și aplicare. În acest context, considerăm oportună revizuirea dispozițiilor art. 28, în vederea uniformizării terminologiei sau a definirii exprese și a delimitării noțiunilor „alianță” și „coalitie”.

La art. 30 alin. (1) lit. c), se recomandă revizuirea utilizării cuvântului „chibzuit”, întrucât acesta nu corespunde exigențelor limbajului juridic normativ, fiind susceptibil de interpretări subiective. În acest sens, se propune substituirea cu un termen adecvat, cu conținut juridic mai clar și precis.

La art. 32 alin. (7), se va revizui textul de la lit. a), potrivit căruia Comisia pentru efectuarea alegerii Președintelui Parlamentului are atribuția de a aproba regulile și procedura de vot, deoarece art. 64 alin. (2) din Constituția Republicii

Moldova prevede expres că Președintele Parlamentului se alege prin vot secret, cu majoritatea voturilor deputaților aleși, pe durata mandatului Parlamentului. Prin urmare, Comisia nu este în drept să aprobe procedura de vot.

Suplimentar, propunem reformularea temeiului de declarare a buletinului nevalabil stabilit la art. 32 alin. (8) lit. e) din proiect. Formularea existentă creează incertitudine privind necesitatea identificării intenției votantului, precum și a modalității de stabilire a acesteia, dat fiind faptul că votul este unul secret.

La art. 33 alin. (9), pentru o expunere mai coerentă a textului, se propune substituirea cuvintelor „mai puțin de trei” cu cuvântul „doi”. La alin. (12), se recomandă excluderea cuvântului „poate”, întrucât practica pronunțării unui discurs inaugural este indispensabilă statutului funcției respective.

Art. 34 reglementează „degrevarea din funcție a Președintelui Parlamentului”. Potrivit DEX-ului, cuvântul „degrevare” presupune acțiunea de a degreva și rezultatul ei, iar a degreva, degrevez, vb. I. Tranz. (cu determinări introduse prin prep. „de”) – a scădea, a micșora, a reduce sarcinile impuse unei persoane sau instituții. Prin urmare, textul articolului urmează a fi revizuit în sensul modificării sintagmei „degrevare din funcție” în „degrevare de obligații/atribuții exercitate în funcția de [...]”.

La art. 35 alin. (3), pentru claritatea exprimării, propunem ca norma să fie expusă astfel:

„(3) Funcția de Președinte al Parlamentului, devenită vacantă în timpul legislaturii, se ocupă cu respectarea dispozițiilor prezentului cod.”

La art. 35 alin. (4), după cuvintele „sunt îndeplinite” se va introduce cuvântul „temporar”.

La art. 37, alin. (2) urmează a fi exclus. Norma ce se referă la fondul Președintelui Parlamentului este expusă în mod generalizat și lipsit de garanții suficiente de transparență și control. Proiectul nu stabilește în mod clar categoriile de cheltuieli pentru care pot fi utilizate mijloacele financiare din acest fond, ceea ce creează premisele unei utilizări discreționare a resurselor publice. Totodată, se remarcă faptul că proiectul de lege și nota de fundamentare nu oferă claritate referitor la necesitatea și scopul „fondului”, precum și modul de gestionare a acestor alocații bugetare. În aceste condiții, prevederea respectivă contravine principiilor de elaborare și executare a bugetelor autorităților, în special principiului transparenței, stabilite în Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014. După cum menționează autorul adițional, cadrul normativ aferent procesului bugetar nu prevede gestionarea „în mod autonom” a unor mijloace financiare din cadrul bugetelor/alocațiilor autorităților bugetare, aprobate prin legea bugetară anuală.

Suplimentar, cuvintele „bugetul Parlamentului” se vor substitui cu cuvintele „bugetul Secretariatului Parlamentului” (observație valabilă în toate cazurile similare).

De asemenea, se va revizui norma stabilită la art. 37 alin. (4) din proiect, or, potrivit art. 8 alin. (6²) din Legea nr. 80/2010 cu privire la statutul personalului din

cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică, numirea personalului în cabinetul secretarului general al Parlamentului se face prin ordinul acestuia. Subsecvent, art. 9 alin. (3) al legii citate, prevede că eliberarea personalului din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică se dispune prin actul administrativ al persoanei cu competență legală de numire în funcție, specificată la art. 8 din lege. Astfel, competența atribuită Președintelui Parlamentului de a angaja și a elibera personalul din cabinetele persoanelor cu funcții de demnitate publică nu este corelată cu prevederile actului normativ special menționat.

Potrivit art. 64 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova, „vicepreședinții se aleg la propunerea președintelui Parlamentului, cu consultarea fracțiunilor parlamentare”. Astfel recomandăm revizuirea normei stabilite la art. 38 alin. (1) din proiect, cu reformularea ei corespunzătoare, astfel încât vicepreședinții Parlamentului să fie aleși la propunerea președintelui Parlamentului, nu „după”, ci „cu” consultarea fracțiunilor parlamentare, cu votul majorității deputaților prezenți. Suplimentar, se va specifica prin ce fel de vot (secret sau deschis) se aleg vicepreședinții Parlamentului. Totodată, la alin. (5) se va face referința la „votul majorității deputaților aleși”.

Ținând cont de eforturile depuse de Cancelaria de Stat în vederea fortificării instituției de Reprezentant al Guvernului în Parlament, cât și a modificărilor în acest sens operate la cadrul normativ ce reglementează cooperarea dintre Guvern și Parlament, considerăm justificată menținerea abordării potrivit căreia Reprezentantul Guvernului în Parlament poate participa la dezbaterile ordinii de zi a ședințelor de Parlament, cu înaintarea, după caz, a anumitor propuneri. În această ordine de idei, se impune completarea art. 40, după alin. 11), cu un alineat suplimentar, numerotat corespunzător, cu următorul cuprins: „La ședințele Biroului permanent în care se dezbate ordinea de zi poate participa reprezentantul Guvernului în Parlament.”

În același context, în scopul asigurării susținerii în ședințele Biroului Permanent al Parlamentului a priorităților Guvernului la întocmirea proiectului ordinii de zi a ședințelor Parlamentului se impune concretizarea normei care prevede competențele reprezentantului Guvernului în acest sens. În această ordine de idei, propunem completarea alin. (4) al art. 57 din proiect cu următoarea propoziție: „În același termen, reprezentantul Guvernului în Parlament prezintă Biroului permanent al Parlamentului prioritățile Guvernului pentru a fi incluse în ordinea de zi a ședinței Parlamentului.”

La art. 41, în textul normei propuse la lit. l), urmează a fi excluse cuvintele „de salarizare și”, având în vedere că condițiile de salarizare și regulile unice de retribuire a muncii angajaților din sectorul bugetar, sunt stabilite în Legea nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar care constituie cadrul general ce cuprinde principiile, regulile și procedurile de stabilire a drepturilor salariale în raport cu ierarhia funcțiilor. Astfel, instituirea unor condiții specifice de salarizare pentru o categorie distinctă de personal, în afara cadrului general reglementat, în lipsa unei reglementări exprese și clare la nivel de

lege, este susceptibilă să contravină acestor principii. În acest context, acordarea competenței de a stabili asemenea condiții prin acte subsecvente sau prin reglementări speciale poate genera tratamente diferențiate nejustificate, afectând coerența, unitatea și previzibilitatea sistemului de salarizare în sectorul public.

Totodată, se impune clarificarea și fundamentarea categoriilor de beneficiari (funcționari publici și alți angajați) ai eventualelor compensații, în corelare cu statutul acestora, inclusiv din perspectiva incompatibilităților stabilite de actele normative speciale, precum și a condițiilor și limitelor de acordare a compensațiilor aferente îndeplinirii obligațiilor de serviciu, pentru a evita instituirea unui tratament diferențiat nejustificat.

La art. 41 lit. m), se propune introducerea după cuvântul „Guvernului” a textului „, în termenul prevăzut de calendarul bugetar,”. Lista atribuțiilor Biroului permanent se sugerează a fi completată cu o literă nouă cu următorul cuprins: „prezintă Parlamentului, după caz, obiecțiile la proiectul de buget aprobat de către Guvern pentru soluționarea divergențelor;”.

În subsidiar, art. 41 din proiect se propune a fi completat cu un alineat în următoarea redacție:

„Hotărârile aprobate de către Biroul permanent al Parlamentului cu privire la condițiile specifice de compensare a cheltuielilor aferente îndeplinirii obligațiilor de serviciu pentru funcționarii publici și pentru alți angajați din cadrul Secretariatului Parlamentului se publică pe site-ul web oficial al Parlamentului.”

La art. 42 se va revizui alin. (5), în sensul limitării numărului de comisii al căror membru supleant poate fi deputatul.

Adițional, la art. 42 se va revedea numerotarea alineatelor, deoarece alin. (7) se repetă (a se vedea în acest scop inclusiv art. 83 alin. (3) din proiect).

La art. 43 alin. (7) din proiect, se recomandă utilizarea noțiunii „lista părților interesate”, care include atât asociațiile înființate în corespundere cu legea, cât și cetățeni, grupuri interesate, mediu privat, academic etc. Totodată, se va reține că, pentru asigurarea transparenței privind includerea în lista părților interesate, criteriile de eligibilitate a acestora urmează a fi făcute publice. Astfel, se recomandă a crea pe site-ul oficial al un instrument electronic (un formular-tip) de înscriere în lista părților interesate, inclusiv pe domeniile de competență ale comisiilor permanente, cu indicarea criteriilor menționate. Decizia de includere în lista părților interesate îi aparține, în cazul dat, comisiei parlamentare vizate. Actualizarea listei se va face permanent, în funcție de solicitările parvenite și de decizia Comisiei asupra acestora. Sugerăm utilitatea indicării unui termen maxim (de ex. 30 zile) pentru examinarea acestui gen de solicitări. Totodată, pot fi prevăzute și anumite condiții de excludere din Lista părților interesate, de exemplu nerespectarea normelor de dialog constructiv și a ordinii publice etc.

La art. 46 se recomandă revizuirea sub aspect redacțional a alin. (1), or, actul normativ reglementează prin normele sale raporturile sociale, dar nu domeniile. Similar la art. 61 alin. (4). La art. 49, în textul formulat pentru alin. (1), cuvintele „pot fi convocate doar în afara sesiunilor ordinare” necesită a fi substituite cu

cuvintele „se convoacă exclusiv în intervalul dintre sesiunile ordinare” (a se vedea Hotărârea Curții Constituționale nr. 23/1999).

La art. 49 alin. (2), pentru corectitudinea normei de trimitere, textul „în condițiile art. 67” sugerăm a fi substituit cu textul „în condițiile prevăzute la art. 67 alin. (2)” (observație valabilă și pentru art. 50 alin. (3)).

La art. 50 alin. (2) lit. a), pentru corectitudinea redactării, cuvântul „inaugurarea” se va substitui cu cuvântul „investitura”, iar la lit. b), cuvintele „numirea Guvernului” se vor substitui cu cuvintele „pentru aprobarea Programului de activitate al Guvernului și acordarea votului de încredere Guvernului”. Totodată, alin. (7) se va completa cu cuvintele „dacă Parlamentul nu a modificat sau aprobat o altă ordine de zi”.

Având în vedere specificul domeniului apărării naționale, precum și necesitatea respectării cadrului normativ în ceea ce ține de protecția informațiilor atribuite la secret de stat și de obligațiile statului privind protejarea intereselor de securitate și apărare, se impune instituirea unor garanții suplimentare care să asigure un echilibru adecvat între exercitarea controlului parlamentar, transparența activității parlamentare și protecția informațiilor sensibile. Or, în lipsa unor asemenea garanții, anumite prevederi ale proiectului pot genera riscuri de divulgare neautorizată a informațiilor ce țin de apărarea națională.

Art. 53 și art. 79 alin. (6) din proiect reglementează regimul ședințelor închise ale Parlamentului și ale comisiilor parlamentare, fiind condiționate, în principal, de „secretul de stat”, „măsurile de protecție a persoanelor” și „siguranța națională”. Pentru domeniul apărării naționale, formula este utilă, dar nu suficient de explicită.

În vederea eliminării eventualelor interpretări restrictive atunci când se discută subiecte sensibile militar, dar care nu sunt încadrate imediat, formal, sub noțiunea generală „siguranță națională”, se propune completarea prevederilor privind ședințele închise, prin includerea expresă a subiectelor ce țin de apărarea națională; securitatea militară; planificarea apărării; mobilizarea și pregătirea pentru apărare; înzestrarea și achizițiile cu destinație specială; cooperarea militară internațională.

În redacția actuală a art. 53, dreptul de a solicita desfășurarea ședințelor închise aparține Președintelui Parlamentului și fracțiunilor parlamentare. În considerarea specificului sectorului de securitate, necesitatea protejării informației atribuite la secret de stat poate apărea și la inițiativa Guvernului, a ministerului de resort, a comisiei parlamentare de profil sau a altei autorități din sectorul de securitate. În acest mod, se propune extinderea sferei titularilor acestui drept, astfel încât și Guvernul, prin membrul său responsabil de domeniu, atunci când obiectul dezbaterii conține informații sensibile pentru apărare, să poată solicita desfășurarea ședințelor închise.

Ca urmare a celor menționate, se propune completarea art. 53 cu două alineate cu următorul cuprins:

„(2) Ședințele închise pot fi dispuse și în cazul examinării subiectelor ce țin de apărarea națională, securitatea militară, planificarea apărării, mobilizarea și pregătirea pentru apărare, înzestrarea și achizițiile cu destinație specială și cooperarea militară internațională, în măsura în care divulgarea acestora este de natură să aducă atingere capacității de apărare, securității militare sau intereselor de securitate ale statului.

(3) Inițierea procedurii de declarare a ședinței închise poate fi solicitată, motivat, și de către Guvern sau de către conducătorii autorităților publice centrale de specialitate, în cazul în care subiectele supuse examinării conțin informații a căror divulgare este susceptibilă să afecteze securitatea națională sau apărarea statului.”

Corespunzător, se propune expunerea alin. (6) de la art. 79 în următoarea redacție:

„(6) În vederea protejării informației prevăzute la art. 53 alin. (1) și (2), comisia permanentă poate hotărî, la propunerea unuia dintre membrii săi, ca ședința comisiei să se desfășoare în mod închis. La desfășurarea ședințelor închise ale comisiei permanente se aplică în mod corespunzător prevederile art. 53 alin. (5)-(10).”

La art. 54, se va vedea corectitudinea „în stenogramele dezbaterilor”, corelat cu alin. (2). În plus, conform consecutivității logice a reglementării, acest articol ar urma să fie plasat la sfârșitul elementului structural.

Norma prevăzută la art. 55 alin. (3), care condiționează dezbaterile proiectelor de acte normative inițiate de Guvern de prezența obligatorie a unui reprezentant al acestuia trebuie analizată prin prisma funcționalității instituționale și a principiului continuității activității executive.

Din perspectiva organizării administrației publice, Guvernul dispune de o structură ierarhică și substituibilă, în cadrul căreia ministrul, secretarul de stat, secretarul general sau alte persoane împuternicite pot asigura reprezentarea instituțională. Prin urmare, participarea la ședințele parlamentare nu depinde de o singură persoană determinată, ci de capacitatea Guvernului de a desemna un reprezentant competent.

În acest context, posibilitatea ca toți potențialii reprezentanți ai Guvernului (ministru, secretar de stat, secretar general sau adjunct, precum și reprezentantul Cancelariei de Stat) să fie simultan în imposibilitate de a se prezenta la ședință este, din punct de vedere juridic și practic, extrem de redusă, de aceea se consideră oportună excluderea din conținutul art. 55 alin. (3) a ultimului enunț: „În caz contrar, proiectul actului normativ se retrage de pe ordinea de zi.”

Totodată, se va revedea expresia „sau al Cancelariei de Stat”, or, Guvernul are secretar general, secretari de stat, secretari generali adjuncți, dar nu Cancelaria de Stat.

La art. 56 din proiect se vor corela prevederile alin. (1) cu prevederile alin. (3) în sensul obligativității înregistrării deputaților „care se alătură pe

parcursul ședinței în sistemul electronic de numărare a voturilor”, ținându-se cont și de prevederile art. 118 alin. (3) din proiect.

La titlul I capitolul II, secțiunea a 2-a se va redenumi astfel: „Ordinea de zi a ședințelor Parlamentului”.

Art. 57 alin. (11) se va revizui sub aspectul stabilirii termenului-limită de publicare a ordinii de zi pentru a nu prejudicia transparența procesului decizional.

În sensul art. 10 alin. (1) lit. j) și k) din Legea integrității nr.82/2017, asigurarea transparenței în procesul decizional și a accesului la informații de interes public sunt măsuri care trebuie să fie aplicate de către toate entitățile publice în asigurarea integrității instituționale. Conform art. 3 alin. (2) din Legea nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, Parlamentul este obligat să asigure transparența activității. Mai mult decât atât, în condițiile art. 11 alin. (3) din legea menționată, pornind de la specificul activității, Legislativului i s-a stabilit obligația să-și reglementeze procedurile pe care le aplică în procesul de consultare publică.

În Raportul de conformitate pentru Republica Moldova, adoptat de Grupul de State contra Corupției al Consiliului Europei (GRECO), la cea de-a 85-a reuniune plenară (Strasbourg, 21-25 septembrie 2020) a recomandat Republicii Moldova¹ : (i) publicarea în timp oportun a tuturor proiectelor de acte legislative, a amendamentelor parvenite și documentelor de însoțire, prevăzute de lege; (ii) respectarea termenelor adecvate pentru a permite consultarea publică și dezbateri parlamentare veritabile, procedura de urgență nefiind utilizată decât în circumstanțe excepționale și corespunzător justificate. Este esențial de remarcat că, deși Republica Moldova a înregistrat progrese, Grupul GRECO, în Raportul de conformitate din anul 2026, pune un accent sporit pe calitatea și predictibilitatea procesului de consultare. Dacă în evaluările anterioare, accentul era pus pe publicarea documentelor, Raportul de Conformitate din 2026 (Runda a V-a) subliniază necesitatea trecerii de la transparența pasivă la una activă și responsabilă². În acest sens, conform recomandărilor actualizate (pag. 7 din raportul menționat), Republica Moldova trebuie să asigure că toate proiectele de acte legislative, amendamentele depuse (inclusiv cele de ultim moment) și documentele de însoțire să fie accesibile publicului în timp util, asigurând o trasabilitate clară a deciziilor. Se reiterează faptul că termenele de consultare publică să fie realiste, permițând o analiză de substanță din partea societății civile. Utilizarea procedurii de urgență trebuie să rămână o excepție strict justificată, evitându-se folosirea acesteia ca mecanism de eludare a dezbaterilor democratice. De asemenea, Raportul din 2026 pune un accent deosebit pe modul în care

¹ FOURTH EVALUATION ROUND Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors SECOND COMPLIANCE REPORT REPUBLIC OF MOLDOVA Adopted by GRECO at its 85th Plenary Meeting (Strasbourg, 21-25 September 2020). Disponibil: <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-roundcorruption-prevention-in-respect-of-members-of/16809fec2b>

² GRECO, Al cincilea ciclu de evaluare: Prevenirea corupției și promovarea integrității în cadrul guvernelor centrale (funcțiile executive de nivel înalt) și al organelor de aplicare a legii. Raport de Conformitate Republica Moldova, 2026, pag. 7. Disponibil: <https://rm.coe.int/grecorc5-2026-4-final-ron-compliance-report-moldovapub/48802b4124>

autoritățile răspund la contribuțiile primite. Consultarea nu se finalizează la recepționarea sugestiilor, ci prin integrarea acestora într-un tabel de sinteză care să reflecte argumentat poziția comisiei raportoare.

În acest sens, se recomandă stabilirea unui termen-limită pentru publicarea ordinii de zi a ședințelor Parlamentului, aprobat de Biroul permanent, până la desfășurarea ședinței plenare a Parlamentului. Aceeași recomandare se referă și la publicarea ordinii de zi a ședințelor comisiilor parlamentare (art. 79 din proiectul codului).

Cu referire la capitolul III din proiect privind „Procedura legislativă”, se recomandă reglementarea exactă a perioadei când poate avea loc consultarea publică a inițiativei legislative, care sunt termenele de informare a părților interesate, precum și modalitățile de înaintare a recomandărilor de către acestea. În această ordine de idei sugerăm a se ține cont de necesitatea diversificării posibilităților de prezentare a recomandărilor din partea părților interesate: online, pe adresa poștală a Parlamentului etc., or limitarea acestora doar la expunerea verbală în ședințele de consultare ale comisiilor limitează substanțial diversitatea opiniilor exprimate la subiecte ce pot avea un impact public sporit.

Totodată, pentru claritatea și predictibilitatea procedurilor de participare publică se propune examinarea oportunității de a menționa că, pentru inițiativele legislative înaintate de Guvern, consultarea publică este asigurată în etapele de inițiere a elaborării și de consultare publică, în conformitate cu prevederile legale privind participarea publică în procesul decizional.

La art. 65, se recomandă corelarea prevederilor alin. (1) cu dispozițiile art. 23 alin. (2) din Legea nr. 100/2017, care prevede că subiecții care pot iniția elaborarea proiectelor de acte normative, în limitele competenței și în conformitate cu atribuțiile și domeniul de activitate al acestora, sunt: a) deputații în Parlament; b) Președintele Republicii Moldova; c) Guvernul, inclusiv prin intermediul ministerelor și altor autorități administrative centrale; d) autoritățile administrative din subordinea ministerelor, prin intermediul acestora; e) autoritățile publice autonome; f) autoritățile unităților teritoriale autonome cu statut juridic special; g) autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și al doilea; h) alți subiecți, în cazurile prevăzute de legislație.

La art. 65 alin. (3), cuvintele „legislația în vigoare” se vor substitui cuvintele „în vigoare” se vor exclude ca fiind inutile. Regula generală este că referințele la actele normative reprezintă referința la legislația în vigoare și doar pentru excepțiile de la regulă se va specifica dacă este vorba despre legislația aplicabilă la un anumit moment (observație valabilă în toate cazurile similare).

La art. 65 alin. (6), art. 66 alin. (2) și art. 69 alin. (1) se va indica anul corect al adoptării Legii nr. 100 cu privire la actele normative „2017”.

La art. 67 se propune examinarea cerinței privind prezentarea proiectului de act normativ „pe suport de hârtie”, întrucât aceasta nu corespunde practicilor actuale de comunicare electronică între autorități și poate genera dificultăți de aplicare.

La art. 69 alin. (5), se propune excluderea sintagmei „după caz” în raport cu Guvernul, pentru a asigura informarea sistematică a autorității executive cu privire la inițiativele legislative. Această ajustare este necesară pentru a garanta un proces de consultare transparent și o colaborare interinstituțională eficientă. Mai mult decât atât, la art. 32 alin. (4) din Legea nr. 100/2017 se stabilește imperativ că proiectele actelor normative înaintate de Președintele Republicii Moldova, de deputații în Parlament sau de Adunarea Populară a UTA Găgăuzia se remit spre avizare Guvernului. Astfel, prin eliminarea caracterului opțional al transmiterii, norma propusă va fi pusă în concordanță cu cadrul legal general aplicabil actelor normative.

La art. 71 alin. (3) și (4), se impune clarificarea noțiunii „procedură prioritară”, inclusiv în raport cu prevederile art. 73, întrucât aceasta nu este reglementată ca o procedură distinctă, ceea ce poate genera dificultăți de aplicare.

Art. 72 alin. (4) din proiect prevede expres că un proiect examinat în regim de urgență „poate fi examinat în prima și a doua lectură în aceeași ședință”, derogând de la regula generală privind examinarea în două lecturi distincte prevăzută la art. 100. Cumularea etapelor procesului legislativ sub pretextul procedurii de urgență, în absența unor criterii de „urgență” strict delimitate și justificate, ar putea genera riscuri de integritate și calitate normativă. Această practică reduce timpul necesar pentru o analiză a amendamentelor apărute între lecturi, elimină posibilitatea societății civile de a reacționa la modificările de context pentru evitarea legalizării anumitor interese.

Analiza hotărârilor Curții Constituționale (2020-2025) confirmă existența a multiple vicii de procedură, demonstrând o neglijență a exigențelor constituționale privind procedura legislativă și un deficit de legitimitate a unor acte normative. Principalele abateri procedurale semnalate de Curte au vizat: adoptarea legilor într-o singură lectură, votarea în două lecturi în aceeași zi, lipsa dezbatărilor parlamentare reale, lipsa timpului rezonabil pentru depunerea amendamentelor³. Prin urmare, se propune completarea articolului cu criterii stricte de eligibilitate pentru a alinia legislația națională la standardele GRECO.

La art. 72 alin. (1), precum și în tot cuprinsul textului, se va analiza necesitatea specificării termenului de „zile lucrătoare” întrucât, la art. 70 alin. (1) din proiect, este menționat următoarele: „Termenele din prezentul cod sunt calculate în zile lucrătoare, cu excepția situațiilor în care, conform legii, se prevede altfel.”

La art. 72 alin. (4) se recomandă uniformizarea terminologiei, prin utilizarea sintagmei „procedura de urgență”, în loc de „regim de urgență”.

Cu referire la continuitatea proiectelor de acte normative se constată o contradicție între art. 75 alin. (2) și art. 77 alin. (1).

³ HCC nr. 14 din 20.06.2024, HCC nr. 10 din 24 iulie 2025, HCC nr. 9 din 26 martie 2024, HCC nr. 14 din 27.04.2021, HCC nr. 17 din 10.06.2021, HCC nr. 29 din 21.09.2021

Potrivit art. 75 alin. (2), orice proiect înregistrat (indiferent de etapă) își continuă parcursul în noul Parlament, oferind comisiilor doar dreptul de a decide etapa de reluare, nu și oportunitatea de a declara nulitatea.

Art. 77 alin. (1) instituie o regulă de „nulitate” automată. Dacă un proiect nu a fost examinat în decursul legislaturii, el devine nul.

Deoarece ambele norme vizează „proiectele înregistrate”, nu se poate stabili care normă este specială și care este generală. Această neclaritate lasă la discreția politică a Biroului Permanent decizia de continuitate a unor proiecte, încălcând principiul ierarhiei normelor și al clarității.

În partea ce vizează participarea la ședințele comisiilor permanente a membrilor Guvernului și a altor conducători ai organelor administrației publice, în scopul consolidării relațiilor de colaborare a Cancelariei de Stat, în special a reprezentanților subdiviziunii responsabile de relațiile cu Parlamentul, precum și a înțelegerii comprehensive a proiectelor transmise spre avizare Guvernului, se consideră relevantă propunerea de a accepta ca reprezentanții Cancelariei de Stat să asiste și să aibă acces la lucrările comisiilor permanente. În această ordine de idei se propune completarea alin. (1) din art. 83 al proiectului, după textul „reprezentanții societății civile,” cu textul „, reprezentanții Cancelariei de Stat,”.

Adițional, se va atrage atenția la numerotarea alineatelor, deoarece nu este consecutivă.

La art. 82 alin. (1) și (2), utilizarea sintagmei „în prealabil”, precum și instituirea obligației de participare fără indicarea unui termen concret de notificare sunt susceptibile să genereze dificultăți. În acest context, se recomandă stabilirea unui termen clar pentru comunicarea datei și orei ședinței, or, instituirea unui interval de timp rezonabil va contribui la asigurarea prezenței persoanelor invitate și, implicit, la îmbunătățirea calității dezbaterilor în cadrul comisiilor permanente.

La art. 83 alin. (1) din proiect se propune reformularea prevederii astfel încât aceasta să indice caracterul de deschidere față de participarea publică în activitatea Comisiilor permanente: „La invitația Comisiei, la ședințele acesteia pot participa reprezentanți ai părților interesate, specialiști din partea autorităților administrației publice, precum și funcționari din Direcția general juridică a Secretariatului Parlamentului și din secretariatele comisiilor parlamentare.” De asemenea, se constată repetarea numerotării alin. (3).

La art. 87 alin. (1), după cuvântul „Deputații” considerăm necesară introducerea cuvintelor „și Guvernul în cazul în care inițiativa nu-i aparține”. Totodată, enunțul care prevede decizia privind acceptarea comisiei sesizate în fond spre examinare a amendamentelor și după expirarea termenului specificat la alin. (1) al aceluiași articol din motive întemeiate prezintă deficiențe din perspectiva exigențelor de claritate și previzibilitate, deoarece utilizează o noțiune juridică nedeterminată („motive întemeiate”) fără criterii de concretizare, lăsând o marjă largă de apreciere comisiei permanente sesizate în fond.

La art. 87, se consideră oportună reformularea alin. (2) în vederea asigurării corelării cu Legea nr. 100/2017. Enumerarea actuală a elementelor structurale

susceptibile de a face obiectul amendamentelor este incompletă și nu respectă ierarhia prevăzută la art. 41, 53 și 62 din Legea nr. 100/2017.

La art. 88 alin. (1) se consideră inoportună utilizarea sintagmei „dacă se consideră interesate”, deoarece aceasta introduce un caracter facultativ în procesul de avizare. Această formulare contravine prevederilor art. 42 alin. (9) din proiect, care stipulează că domeniile de activitate ale comisiilor permanente sunt stabilite prin hotărâre a Parlamentului. Prin urmare, competența unei comisii de a examina un proiect este o obligație funcțională derivată din domeniul său de activitate. Astfel, se propune reformularea textului astfel încât comisiile permanente să prezinte avize pe marginea proiectelor care se încadrează în domeniile lor de competență, conform rezoluției Biroului permanent sau a Președintelui Parlamentului.

Totodată, se consideră oportună indicarea termenului în care urmează a fi prezentat avizul la proiectul actului normativ comisiei sesizate în fond.

La art. 90:

Cu referire la procedura de avizare de către Guvern a proiectelor de acte normative și a amendamentelor cu impact bugetar, se constată faptul că reglementările prevăzute la art. 90 și art. 104 din proiect se repetă.

La alin. (2) se propune excluderea cuvintelor „mai restrâns”, întrucât termenul acordat pentru prezentarea avizului nu trebuie limitat exclusiv la posibilitatea reducerii acestuia, ci poate fi stabilit atât sub, cât și peste durata de 30 de zile, în funcție de complexitatea proiectului.

De asemenea, se consideră necesară examinarea suplimentară a prevederilor alin. (5), potrivit cărora, stabilirea termenului în care Guvernul urmează să prezinte avizul său, în cazul examinării proiectelor de acte normative în regim de urgență sau în mod prioritar, este lăsată la discreția comisiei permanente sesizate în fond. Or, lipsa unui termen concret, minim stabilit prin lege, în articolele menționate, ar putea afecta examinarea de calitate a reglementărilor supuse avizării, în special în cazul proiectelor de acte cu relevanță UE sau a celor cu impact semnificativ asupra drepturilor fundamentale ale omului. Se remarcă, în acest context, necesitatea specificării exprese în lege că proiectele de acte normative care vizează drepturile fundamentale ale omului nu pot fi supuse examinării în procedură de urgență.

Având în vedere că, în conformitate cu prevederile art. 8 din Legea nr. 435/2006 privind descentralizarea administrativă, autoritățile administrației publice locale sunt consultate în procesul de elaborare, adoptare sau modificare a legilor sau a altor acte normative referitoare la organizarea și funcționarea administrației publice locale, se impune completarea art. 90 din proiect cu reglementări privind avizarea de către autoritățile administrației publice locale, după caz, asociațiile reprezentative ale acestora a proiectelor de acte normative care vizează domeniile de competență și modul de organizare și funcționare a autorităților administrației publice locale.

La art. 92 alin. (2) lit. c), textul „bugetului consolidat general, inclusiv informația cu privire la venituri și cheltuieli” de substituit cu textul „bugetelor

componente ale bugetului public național, inclusiv sursele de acoperire a creșterii cheltuielilor bugetare sau, după caz, de reducere a veniturilor”.

La art. 93 alin. (2), se recomandă examinarea prevederii care stipulează că proiectele alternative nu se supun votului, întrucât aceasta poate afecta dreptul de inițiativă legislativă.

La art. 95 alin. (3), atragem atenția că în conținutul proiectului nu se regăsesc norme care să precizeze cvorumul legal necesar pentru desfășurarea ședinței plenare.

Se consideră oportună reexaminarea/detalierea prevederilor art. 96 alin. (3), care se referă la „interzicerea intervențiilor deputaților care conduc la obstrucționarea activității Parlamentului sau a exercitării drepturilor altor deputați”, întrucât norma juridică în cauză este vagă, riscând să afecteze dreptul la independența opiniilor deputatului consacrat în art. 71 din Constituția Republicii Moldova.

La art. 97 alin. (1), propunem ca textul acesteia să fie reformulat în sensul de a prevedea posibilitatea înscrierii în lista vorbitorilor și a membrilor Guvernului sau a reprezentanților Guvernului, pentru a lua cuvântul asupra proiectelor de acte legislative incluse în ordinea de zi.

Totodată, se va revizui redacția art. 101, astfel încât să fie posibil de a da cuvântul și membrilor Guvernului sau reprezentanților Guvernului prezenți la ședință.

Cu titlu general, la secțiunea a 7-a „Procedura de examinare a proiectelor de acte normative pe lecturi” se constată lipsa oricăror reglementări privind consultarea publică. În acest sens, pentru a asigura caracterul continuu privind consultarea părților interesate în procesul decizional legislativ, sugerăm încorporarea condițiilor și termenelor aferente consultărilor publice la această etapă.

O observație similară este și pentru capitolul IV din proiect, ce reglementează „Procedura de revizuire a Constituției Republicii Moldova”, or, pentru această procedură, autorul proiectului ar putea pleda pentru formate de consultare publică în care doar sunt prezentate inițiativele și argumentele ce au stat la baza acestora. În același timp, ținând cont de faptul că Legea Supremă are un impact public major, conform practicilor în domeniul participării publice, la modificarea acesteia informările și consultările publice largi sunt cele mai recomandate.

La art. 100, se recomandă expunerea alin. (4) în următoarea redacție:

„(4) Proiectele de legi constituționale, proiectele de legi organice complexe, cu impact asupra sustenabilității bugetelor, precum și proiectele de legi de importanță majoră, la decizia Parlamentului, pot fi supuse examinării și în a treia lectură.”

La art. 102, se recomandă a se utiliza noțiunea „proiectul actului normativ”.

Art. 103 se recomandă a fi corelat cu art. 61, întrucât noțiunea „decizii” nu este prevăzută în categoria actelor Parlamentului.

La art. 104 alin. (6), se consideră necesară revizuirea textului în vederea stabilirii unui termen concret pentru prezentarea avizului Guvernului asupra amendamentelor, chiar și în cazul proiectelor examinate în regim de urgență sau prioritar. Așadar, se propune completarea alineatului prin fixarea unui termen minim de cel puțin 5 zile lucrătoare, acesta fiind esențial pentru a asigura calitatea procesului de avizare.

La alin. (12), norma respectivă limitează aria de competență a comisiei permanente responsabile de integrarea europeană doar la examinarea proiectelor de acte normative cu sigla UE, fără a lua în calcul proiectele de acte normative care vin să realizeze programul de aderare/agenda privind integrarea europeană.

La art. 107 alin. (3) din proiect, în vederea asigurării unui echilibru între eficiența procedurii parlamentare și respectarea dreptului constituțional la exprimare al deputaților, se propune revizuirea prevederii privind limitarea timpului de prezentare a amendamentelor. Limitarea rigidă a timpului de intervenție la 2 minute, indiferent de natura și complexitatea amendamentului, riscă să afecteze caracterul efectiv al dreptului la exprimare al deputaților, garantat de Constituția Republicii Moldova, precum și exercitarea mandatului reprezentativ.

La art. 115 alin. (1) din proiect, propunem substituirea cuvintelor „cererii depuse” cu cuvintele „obiecțiilor prezentate”, or, șeful statului, prin scrisoare adresată Președintelui Parlamentului, prezintă obiecții pe marginea legii adoptate.

La art. 122 alin. (1) se propune revizuirea referinței la „art. 33”, or, acesta reglementează doar procedura privind alegerea prin vot secret a președintelui Parlamentului, în timp ce proiectul distinge și alte situații privind aplicarea „votului secret”.

La art. 127 alin. (2), norma propusă contravine principiului consacrat la art. 142 din Constituția Republicii Moldova. De altfel, textul constituțional instituie cel mai înalt nivel de protecție juridică pentru dispozițiile referitoare la caracterul suveran, independent și unitar al statului, precum și la neutralitatea permanentă a acestuia, stabilind că asemenea prevederi pot fi revizuite numai cu aprobarea lor prin referendum, cu votul majorității cetățenilor înscrși în listele electorale. Astfel, desprindem din norma constituțională trei garanții esențiale, acestea fiind caracterul obligatoriu al referendumului, existența unui prag electoral calificat și imposibilitatea Parlamentului de a decide autonom asupra rezultatului politic al revizuirii. Formularea propusă la art. 127 alin. (2) din proiect, potrivit căreia respectivele dispoziții „pot fi supuse revizuirii de către Parlament, cu aprobarea lor ulterioară prin referendum constituțional”, modifică indirect sensul și conținutul normei constituționale. În această redacție, Parlamentul devine actorul central al procesului de revizuire, întrucât inițiază și adoptă modificarea anterior exprimării voinței populare prin referendum. În consecință, poporul nu mai reprezintă filtrul decizional exclusiv și primordial.

Totodată, eliminarea termenului „numai”, utilizat la art. 142 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, suprimă caracterul exclusiv al aprobării prin

referendum, iar omiterea expresă a condiției privind votul majorității cetățenilor înscrși în listele electorale înlătură pragul constituțional expres prevăzut de Legea Supremă. Or, asemenea intervenții afectează substanța garanțiilor constituționale existente.

Prin urmare, formularea propusă la art. 127 alin. (2) nu poate fi susținută, întrucât contravine dispozițiilor constituționale în vigoare. Eventuala modificare a regimului juridic instituit de art. 142 din Constituția Republicii Moldova poate fi realizată exclusiv prin procedura de revizuire constituțională și nu prin lege organică, așa cum este codul supus examinării. În plus, o normă juridică inferioară nu poate restrânge ori diminua garanțiile consacrate la nivel constituțional.

La art. 128 alin. (3), se va revedea referința la art. 70, deoarece nu se consideră corectă.

Pentru respectarea prevederilor constituționale, art. 129 alin. (1), după cuvintele „termenului de” se va completa cu cuvintele „cel puțin”.

La art. 135 alin. (2), trimiterea la art. 113 și 114 se va substitui cu referința la art. 114 și 115.

La art. 139 din proiect se prevede procedura de investire în funcție a Președintelui Republicii Moldova. Observăm că textul acestuia dublează și contravine reglementărilor Legii nr. 1073/1996 privind investitura Președintelui Republicii Moldova. Or, o astfel de abordare tehnico-legislativă ar genera situații de interpretare echivocă. Având în vedere că Legea nr. 1073/1996 privind investitura Președintelui Republicii Moldova, potrivit titlului sugestiv, reglementează procedura de investire în funcție a Președintelui Republicii Moldova și că alte inițiative legislative de modificare a legii nu există, considerăm inoportună reglementarea dublă în art. 143 din proiect.

Mai mult decât atât, reglementări privind locul ceremoniei de investire a Președintelui se regăsesc și în art. 12 alin. (4) din proiect, care prevede că, în cazul investirii în funcție a Președintelui Republicii Moldova, sesiunea specială se desfășoară în locul determinat de Președintele Republicii Moldova nou-ales, iar art. 139 alin. (2) din proiect propune ca locul ceremoniei de investire a Președintelui Republicii Moldova să fie stabilit de Parlament, luând în considerare solicitarea Președintelui nou-ales.

Potrivit art. 139 alin. (1) și (6) din proiect, investirea în funcție a Președintelui Republicii Moldova se face în termen de 30 de zile de la alegeri, prin depunerea jurământului, însă, art. 1 alin. (1) din Legea nr. 1073/1996 prevede depunerea jurământului de către candidatul la funcția de Președinte al Republicii Moldova a cărui alegere a fost validată de Curtea Constituțională, cel târziu la 45 de zile după alegeri. De asemenea, art. 79 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova reglementează același termen de 45 de zile. În acest sens, evidențiem că normele din proiect se dublează și reglementează diferențiat procedura de investire a Președintelui Republicii Moldova.

La art. 143 alin. (3), va fi revizuită corectitudinea utilizării noțiunii „majoritate parlamentară absolută” *versus* „majoritate parlamentară”.

Art. 147 alin. (4) urmează a fi revizuit prin prisma prevederilor art. 85 alin. (1) și (2) din Constituția Republicii Moldova, care prevede că „în cazul imposibilității formării Guvernului sau al blocării procedurii de adoptare a legilor timp de 3 luni, Președintele Republicii Moldova, după consultarea fracțiunilor parlamentare, poate să dizolve Parlamentul. Parlamentul poate fi dizolvat, dacă nu a acceptat votul de încredere pentru formarea Guvernului, în termen de 45 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de învestitură”. Astfel, sunt indicate exact termenele și condițiile dizolvării Parlamentului.

La art. 151 alin. (4) din proiect, care statuează că neconvocarea Parlamentului pentru examinarea angajării răspunderii Guvernului echivalează cu respingerea solicitării, nu există o claritate suficientă la ce se are în vedere prin noțiunea „solicitare” și care este efectul juridic al respingerii solicitării respective. În viziunea noastră, reglementarea în cauză urmează a fi examinată suplimentar prin prisma art. 106¹ din Constituția Republicii Moldova, care oferă două soluții juridice alternative în cazul aplicării de către Guvern a acestei proceduri constituționale, fie Guvernul este demis, fie proiectul de lege se consideră adoptat.

La art. 160 alin. (2), se va ține cont că denumirea corectă este „Cancelaria de Stat”, fără mențiunea că este a Guvernului.

La art.162, se vor substitui cuvintele „, Biroului pentru Integrare Europeană” cu cuvintele „, Viceprim-ministru pentru Integrare Europeană”.

Totodată, cu referință la art. 162, art. 227 alin. (2) și art. 230 alin. (2) sugerăm revizuirea conceptuală a acestora, în vederea evitării unei poveri administrative care ar putea să afecteze flexibilitatea procesului decizional, în contextul unui proces deja caracterizat prin constrângeri de timp și un nivel ridicat de complexitate procedurală. Redacția propusă pentru art. 163 din proiect cu referire la Raportul anual al Guvernului se consideră excesiv de îngustă și se rezumă exclusiv la aspectele de integrare europeană. Această abordare eludează obligația esențială a Guvernului de a raporta Parlamentului îndeplinirea Programului de activitate pe baza căruia a fost investit, precum și celelalte angajamente naționale și internaționale asumate. În acest context se propune următoarea redacție pentru alin. (1), (2) și (3) ale articolului menționat:

„(1) Anual, în luna aprilie, dar nu mai devreme de 10 luni de la data învestirii sale, Guvernul prezintă, în ședința plenară a Parlamentului, raportul anual al activității sale. Raportul reflectă îndeplinirea Programului de activitate aprobat de Parlament la data învestirii, precum și progresul înregistrat în realizarea angajamentelor naționale și internaționale asumate de Guvern.

(2) Un capitol distinct al raportului este rezervat procesului de integrare europeană a Republicii Moldova, progreselor înregistrate și priorităților trasate.

(3) Raportul anual al Guvernului trebuie să includă următoarele aspecte:

a) informații care să permită Parlamentului monitorizarea și evaluarea procesului de integrare europeană, inclusiv a negocierilor și tratatelor internaționale cu Uniunea Europeană și cu instituțiile acesteia;

b) detalii cu privire la proiectele de legi înaintate în Parlament în cursul anului calendaristic anterior, în scopul asigurării implementării rezultatelor negocierilor cu Uniunea Europeană;

c) date cu privire la proiectele de legi pe care Guvernul intenționează să le prezinte Parlamentului în anul calendaristic curent, pentru a impulsiona negocierile sau tratatele internaționale cu Uniunea Europeană;

d) informații cu privire la problemele și deciziile de impact pentru Republica Moldova luate în cursul anului precedent, precum și măsurile care au fost implementate de Guvern ca urmare a acestor decizii;

e) informații cu privire la împrumuturile, creditele sau fondurile primite de la Uniunea Europeană pe parcursul anului precedent sau acordurile privind astfel de împrumuturi, credite sau fonduri, precum și privind modul în care au fost utilizate de Guvern;

f) informații cu privire la gradul de realizare a obiectivelor stabilite în capitolele Programului de activitate al Guvernului, precum și la celelalte angajamente naționale și internaționale asumate.”

La art. 165, având în vedere prevederile art. 51 alin. (2) din Legea nr. 100/2017, potrivit căroră denumirea articolului exprimă succint obiectul de reglementare, fără a avea o semnificație proprie în conținutul articolului, considerăm oportună revizuirea denumirii acestuia prin prisma prevederilor art. 136 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, precum și a obiectului de reglementare, expunând aceasta în următoarea redacție: „Numele judecătorilor la Curtea Constituțională”. În plus, la alin. (1) se consideră necesară indicarea expresă a temeiului constituțional incident, respectiv art. 136 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, pentru respectarea exigențelor de claritate normativă.

În subsidiar, potrivit dispoziției din alin. (2) al articolului respectiv, modul de organizare și desfășurare a concursului de selectare a candidaților la funcția de judecător la Curtea Constituțională este reglementat de prevederile prezentului Cod, or art. 178 din proiectul Codului conține reglementări privind selectarea candidaților la funcții publice.

La art. 166 alin. (2), în vederea exprimării clare a normei de reglementare în corelare cu denumirea articolului, se consideră oportună reformularea acesteia în următoarea redacție:

„(2) Exercitarea funcției de judecător al Curții Constituționale începe de la data depunerii jurământului”.

Referitor la art. 167, se menționează că, potrivit art. 23 alin. (3) din Legea nr. 74/2025 cu privire la Curtea Constituțională, procedura disciplinară în cazul abaterii disciplinare a judecătorului constituțional se inițiază în baza unei sesizări scrise, depuse de autoritatea competentă să numească judecători la Curtea Constituțională. În acest sens, având în vedere competența Parlamentului de a numi doi judecători la Curtea Constituțională, stabilită în art. 136 alin. (2) din *Constituția Republicii Moldova*, cuvintele „Subiecții care au dreptul de a înainta

candidaturi la funcția de judecător la Curtea Constituțională pot” din alin. (1) al art. 167 urmează a fi substituite cu cuvintele „Parlamentul poate”.

Totodată, prin prisma art. 23 din Legea nr. 74/2025 urmează a fi revizuită și reglementarea normativă din alin. (2) al art. 167 din proiect, cu referire la atribuția Președintelui Curții Constituționale de a dispune efectuarea controlului asupra sesizării, cu informarea Parlamentului, care reglementează expres modalitatea desfășurării cercetării disciplinare și nu stabilește atribuția Președintelui Curții Constituționale de a informa Parlamentul.

La art. 168 alin. (4) din proiect, se recomandă indicarea termenului de 3 luni în care Comisiile responsabile informează Curtea Constituțională cu privire la executarea adreselor acesteia, în spiritul prevederilor art. 44 alin. (3) din Legea nr. 74/2025.

La art. 169:

Potrivit prevederilor Convenției de la Viena din 1969 cu privire la dreptul tratatelor, prin expresiile „ratificare”, „acceptare”, „aprobare” și „aderare” se înțelege, după caz, actul internațional astfel denumit prin care un stat stabilește, pe plan internațional, consimțământul său de a fi legat printr-un tratat. Având în vedere că, potrivit legislației în domeniu, consimțământul Republicii Moldova de a fi legat printr-un tratat prin semnare este autorizat doar în cazul tratatelor încheiate în formă simplificată (pct. 122 din Hotărârea Guvernului nr. 442/2015 pentru aprobarea Regulamentului privind mecanismul de încheiere, aplicare și încetare a tratatelor internaționale), se propune expunerea art. 169 alin. (1) în următoarea redacție:

„(1) Exercițarea controlului constituționalității unui tratat internațional poate interveni până la momentul exprimării consimțământului de către Republica Moldova, prin ratificare, acceptare, aprobare și aderare, de a fi legată prin tratat pe plan internațional.”

Referitor la reglementările expuse în alin. (2) al art. 169 privind termenul în care deputații și fracțiunile parlamentare își pot exercita dreptul de a sesiza Curtea Constituțională în vederea controlului constituționalității tratatelor internaționale, urmează a se ține cont și de jurisprudența Curții Constituționale în materie de exercitare a controlului constituționalității tratatelor internaționale.

Astfel, în Hotărârea nr. 12/2020 pentru controlul constituționalității Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Federației Ruse privind acordarea Guvernului Republicii Moldova a unui împrumut financiar de stat, semnat pe 17 aprilie 2020, a Hotărârilor Guvernului nr. 169 din 13 martie 2020 și nr. 252 din 21 aprilie 2020 și a Legii nr. 57 din 23 aprilie 2020, Curtea Constituțională a statuat că tratatele internaționale pot fi contestate în fața ei de către subiectele cu drept de sesizare între momentul exprimării consimțământului Republicii Moldova de a fi legată prin tratat și momentul intrării în vigoare a tratatului (HCC nr. 12/2020, §30, §84; HCC nr. 24/2014, §29; DCC nr.17/2013, §50).

Prin urmare, prevederile expuse în alin. (2) din art. 169 al proiectului examinat, restrâng nejustificat termenul în care subiecții cu drept de sesizare pot solicita controlul constituționalității unui tratat internațional, urmând a fi revăzute prin prisma jurisprudenței Curții Constituționale, art. 24 din Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor și art. 18 alin. (1) din Legea nr. 595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova.

Cu referire la art. 170 din proiect, menționăm că prevederile alin. (1) al acestuia dublează dispozițiile art. 45 alin. (2) din Legea nr. 74/2025, care stabilesc că Raportul privind exercitarea jurisdicției constituționale se plasează pe site-ul web oficial al Curții Constituționale și se transmite autorităților competente de numirea judecătorilor la Curtea Constituțională.

Referitor la alin. (2) al aceluiași articol, nu sunt clare cuvintele „asigurarea constituționalității” și „remediarea situațiilor”, ca măsuri dispuse de Comisia de profil, or Raportul Curții Constituționale privind exercitarea jurisdicției constituționale reprezintă o relatare oficială sumativă asupra activității Curții, cuprinzând informații analitice și date statistice aferente procesului de exercitare a jurisdicției constituționale, care poate include și informații referitoare la neexecutarea unor hotărâri și/sau adrese ale Curții Constituționale. În acest sens, propunem expunerea alin. (2) în următoarea redacție:

„(2) Comisia de profil ia act de raportul anual al Curții Constituționale privind exercitarea jurisdicției constituționale și dispune măsuri pentru asigurarea executării hotărârilor și/sau adreselor Curții Constituționale”.

Alineatele (4) și (5) din art. 171 referitoare la prezentarea Parlamentului rapoartelor anuale privind funcționarea justiției și asigurarea supremației legii, precum și a altor rapoarte ce țin de domeniul justiției la solicitarea acestuia, urmează a fi revizuite prin prisma principiului independenței Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor. În acest sens, menționăm dispozițiile art. 29 din Legea nr. 947/1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, potrivit căreia Consiliul Superior al Magistraturii întocmește anual, până la data de 1 februarie, un raport referitor la activitatea sa, precum și referitor la activitatea sistemului judecătoresc în anul precedent și remite câte o copie a raportului Președintelui Republicii Moldova și Parlamentului pentru informare și prevederile art. 72 lit. d) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, care stabilește competența Președintelui Consiliului Superior al Procurorilor de a prezenta Adunării Generale a Procurorilor raportul anual de activitate al Consiliului Superior al Procurorilor.

Totodată, conform art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2016, procurorul General prezintă Parlamentului anual, până în data de 31 martie a anului în curs, un raport despre activitatea Procuraturii în anul precedent.

La art. 173 din proiect, ținând cont de faptul că dreptul la inițiative legislative o au și deputații, fie individual sau în grup, se propune completarea normei cu posibilitatea organizării de către aceștia a consultărilor publice pe marginea proiectelor inițiate.

Totodată, la art. 174 din proiect, se propune extinderea spectrului părților interesate care pot înainta recomandări în procesul legislativ, or noțiunea „societate civilă” este mai largă decât „organizații ale societății civile” și implică cetățeni, grupuri informale de acțiune civică, reprezentanți ai mediului academic etc.

La art. 175 alin. (2) se propune revizuirea cuvintelor „se înregistrează conform legislației” în scopul clarificării cadrului normativ aplicabil procedurii de înregistrare a recomandărilor, prin indicarea expresă a actului normativ relevant, fie prezentul cod, fie Codul administrativ nr. 116/2018.

Pentru același articol, la alin. (7) se propune revizuirea normei, or, aceasta nu stabilește criterii clare și obiective pentru calificarea recomandărilor drept „vagi” sau „irelevante subiectului”. Astfel, se propune ca orice recomandare să fie tratată conform prevederilor alin. (4) prin includerea acestora în tabelul de sinteză, iar acceptarea sau respingerea acestora să fie însoțită de o argumentare corespunzătoare.

La alin. (8) al aceluiași articol, având în vedere concluzia GRECO din raportul de conformitate (a cincea rundă de evaluare), în partea ce ține de implementarea recomandării de a majora termenele legale minime pentru consultarea publică a proiectelor de acte (pct. 36 din GrecoRC5(2026)4), precum și luând în considerare termenele stabilite, în acest sens, în proiectul de lege, inițiat de Guvern, privind participarea publică în procesul decizional, care urmează să substituie Legea nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, considerăm oportună extinderea termenului, de la 10 la 15 zile, în care societatea civilă va avea posibilitatea să prezinte propunerilor sale la proiectele de acte normative supuse consultării publice.

Adițional, se recomandă revizuirea cuvintelor „alt termen rezonabil” întrucât aceasta este lipsită de criterii clare de determinare și poate genera aplicări neuniforme. În acest sens, se propune completarea normei prin indicarea expresă a circumstanțelor în care se pot admite derogări de la termenul general, inclusiv în funcție de complexitatea proiectului de act normativ, volumul acestuia, impactul social și economic preconizat, precum și necesitatea urgentării sau prioritizării examinării.

La art. 176, după cuvintele „privind activitatea Parlamentului” se recomandă completarea cu textul „prevăzute la art. 10 din Legea nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public”, având în vedere că Legea nr. 148/2023 prevede expres categoria informațiilor care se publică pe paginile web oficiale ale autorităților publice, în funcție de specificul activității. Considerăm că norma propusă de autor este destinată să restrângă și să reducă din categoria informațiilor ce urmează a fi publicate, care, însă, se consideră de interes public.

Se remarcă pe parcursul capitolului IX din proiect, utilizarea neuniformă a cuvintelor „funcție publică” și „funcție”. Menționăm că Legea nr. 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, reglementează expres

aspectele aferente funcției publice, fiind definită conform art. 2 al actului normativ menționat ca „ansamblul atribuțiilor și obligațiilor stabilite în temeiul legii în scopul realizării prerogativelor de putere publică”.

Astfel, se recomandă clarificarea prevederilor stabilite pentru art. 177-185, din proiect care se referă la numirea și eliberarea în/din funcția publică, or, Parlamentul în calitate de autoritate publică exercită competența de numire/eliberare a conducătorilor autorităților publice care au statut de funcționari de demnitate publică, în conformitate cu Legea nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică.

La art. 181 alin. (1), în coroborare cu art. 180 alin. (3), se impune clarificarea competenței de înaintare a candidaturilor pentru numirea în funcții publice, întrucât din prevederi rezultă o dublare a rolului de propunere între comisia permanentă și subiecții împuterniciți cu drept de înaintare a candidaturilor, ceea ce poate genera neclarități de aplicare.

Denumirea capitolului X „AUTONOMIA BUGETARĂ A PARLAMENTULUI ȘI A ALTOR AUTORITĂȚI” se recomandă a fi substituit cu denumirea „BUGETUL SECRETARIATULUI”.

La art.186, alin. (1) și (2) se propune să fie expuse în următoarea redacție:

„(1) Resursele financiare destinate realizării funcțiilor Parlamentului sunt prevăzute în bugetul Secretariatului Parlamentului.

(2) Bugetul Secretariatului Parlamentului se elaborează, se aprobă și se administrează în conformitate cu principiile, regulile și procedurile prevăzute de Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181/2014.”

La alin. (3), cuvântul „componentă” se va substitui cu cuvântul „integrantă”, iar la alin. (5) considerăm necesară indicarea periodicității prezentării informației respective.

La art. 186 alin. (4), textul „examinării bugetelor autorităților/instituțiilor publice prevăzute la alin. (1)” se va substitui cu textul „examinării bugetului autorității/instituției publice independente/autonome și, după caz, a obiecțiilor asupra acestuia, aprobat de Guvern”, iar după cuvintele „legii anuale a bugetului de stat” se va introduce textul „ca urmare a examinării obiecțiilor autorității/instituției publice independente/autonome la proiectul bugetului acesteia aprobat de Guvern”.

Concomitent, se atenționează faptul că modul de elaborare și aprobare a bugetului autorității bugetare independente/autonome, precum și de soluționare a divergențelor este reglementat prin Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014. Astfel, considerăm necesară excluderea art. 187 din proiectul legii.

La fel, este de menționat că, pentru realizarea angajamentelor asumate de Republica Moldova în procesul de aderare la Uniunea Europeană, în special prin Programul național de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană pentru anii 2025-2029 (Cluster 1, Cap. 32, pct. 7), Agenda de reforme aferentă Planului de creștere al Republicii Moldova pentru anii 2025-2027 (Pilonul 3, Guvernarea

economică, Reforma 5, Etapa 14), este în derulare proiectul de lege pentru modificarea art. 4 din Legea nr. 260/2017 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi a Republicii Moldova. Acest proiect de lege stabilește modul de aprobare a proiectului bugetului Curții de Conturi care diferă de la principiile generale aplicabile în procesul de aprobare a proiectului bugetului autorităților/instituțiilor bugetare și a altor autorități bugetare independente/autonome stabilite prin Legea nr. 181/2014, asigurând independența financiară a Curții de Conturi conform standardelor internaționale și a celor mai bune practici în domeniul auditului public (procedura de planificare și aprobare a bugetului ISA). În acest context, considerăm inoportună expunerea normelor care nu pot fi aplicabile uniform în cazul tuturor autorităților bugetare independente/autonome.

Referitor la modul de examinare a bugetelor autorităților bugetare independente/autonome de către comisia parlamentară de profil, se propune completarea Hotărârii Parlamentului nr. 315/2025 cu normele respective.

La art. 188, se va utiliza noțiunea de autorități/instituții publice, în loc de instituții de stat, organe de stat, organele centrale de specialitate ale statului, care se includ în noțiunea de autoritate publică (observație valabilă în toate cazurile similare).

Concomitent, se propune introducerea unei norme generale potrivit căreia exercitarea controlului parlamentar asupra autorităților publice autonome nu poate viza intervenția în îndeplinirea atribuțiilor de reglementare, autorizare, supraveghere, sancționare sau alte competențe exercitate de către acestea, în mod independent, potrivit legii. Pentru autoritățile publice autonome cu atribuții în domeniul de supraveghere financiară și protecție a consumatorilor de servicii financiare, asemenea garanții sunt esențiale, inclusiv din perspectiva standardelor europene privind independența supraveghetorilor.

Art. 190 al proiectului se va completa cu textul: „f) auditului public extern”.

Adițional, având în vedere lansarea în procedură de avizare și consultare publică a proiectului de lege privind modificarea Legii nr. 248/2025 privind managementul situațiilor de criză (inițiativa legislativă nr. 122/2026 a unui grup de deputați în Parlamentul Republicii Moldova), prin care se instituie „controlul parlamentar al stării de urgență” se va examina măsura în care aceste propuneri pot fi integrate în titlul III „Controlul parlamentar”, capitolul XI „Dispoziții comune privind controlul parlamentar” din proiectul codului.

La art. 191:

La alin. (1), se propune revizuirea cuvântului „utile”, ținând cont că o astfel de calificare a documentelor oficiale nu este definită și nici reglementată în legislația națională, fiind susceptibilă de interpretări.

Alin. (2), pentru indicarea evenimentului de la care începe a curge termenul de 30 de zile, se va completa cu cuvintele „din ziua recepționării solicitării”. Totodată, conform aceluiași principiu de reglementare prevăzut pentru întrebări,

se impune și la art. 196 din proiect, stabilirea unui termen de examinare a interpelărilor.

În contextul instituirii obligației autorităților publice și a persoanelor invitate de a prezenta informații și documente solicitate de Parlament, comisiile parlamentare sau comisiile de anchetă, se constată necesitatea consolidării garanțiilor privind protecția informațiilor atribuite la secret de stat și a altor categorii de informații sensibile din domeniul apărării, informațiile ce constituie secret profesional, comercial, bancar, precum și datele cu caracter personal.

La art. 192 se recomandă revizuirea alin. (1) sub aspectul propunerii de formulare a întrebărilor și interpelărilor, precum și a modalității de furnizare a răspunsurilor. Astfel, se consideră oportună instituirea unui principiu unitar, astfel încât, la întrebările și interpelările formulate în scris de către deputați – Guvernul, ministrii și alți conducători ai organelor administrației publice să răspundă, în aceeași formă, în scris. Totodată, pentru întrebările formulate oral, în ședința plenară sau în cadrul audierilor în comisii parlamentare, răspunsurile să fie furnizate sub aceeași formă.

La art. 193 alin. (1), se consideră inutilă expunerea sensului întrebării care poate fi formulată de deputat. Menționăm că deputatul este liber în exercitarea drepturilor sale și în limitarea întrebării pe care o poate adresa la expunerea, în esență, exhaustivă a tipurilor de cereri reprezintă o abordare restrictivă.

La alin. (2) al aceluiași articol, propunem substituirea textului „În ședința plenară pot fi formulate două întrebări distincte”, pentru claritate, cu textul „Fiecare deputat, în ședința plenară poate formula două întrebări distincte”.

Se recomandă revizuirea art. 198 alin. (1), care instituie un spectru limitativ al obiectului pe care îl poate avea o petiție adresată Parlamentului. Sub acest aspect, evocăm prevederile art. 52 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, potrivit căruia dreptul la petiționare este absolut, iar cetățenii au dreptul să se adreseze autorităților publice prin petiții. În același timp, art. 9 din Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018, prevede expres că petiția este orice cerere, sesizare sau propunere adresată unei autorități publice de către o persoană fizică sau juridică. Suplimentar, se propune revizuirea sintagmei „grupuri largi de cetățeni”, întrucât acesta este una vagă și susceptibilă de interpretări neuniforme, ceea ce poate genera incertitudine în aplicare.

La alin. (2) al aceluiași articol, se propune autorului concretizarea sancțiunilor care survin, în eventualitatea în care petițiile al căror obiect este altul decât cel prevăzut la alin. (1) se adresează totuși Parlamentului, or Codul administrativ prevede expres, la art. 74 instituția readresării petiției.

La art. 198 alin. (1) din proiect se propune revizuirea sintagmei „grupuri largi de cetățeni”, întrucât aceasta este una vagă și susceptibilă de interpretări neuniforme, ceea ce poate genera incertitudine în aplicare. Totodată, atragem atenția că dreptul de petiționare este absolut potrivit Constituției Republicii Moldova (art. 52), obiectul acestei nefiind specificat. În mod corespunzător, nici Codul administrativ al Republicii Moldova nr. 116/2018 nu instituie condiții în

privința obiectului petiției. În subsidiar, la alin. (2) al aceluiași articol se propune substituirea cuvintelor „se adresează organelor sau persoanelor oficiale de a căror competență nemijlocită ține soluționarea lor” cu textul „se readresează, în condițiile Codului administrativ al Republicii Moldova nr.116/2018, la autoritățile 12 și instituțiile publice, organele de drept sau persoanele oficiale de a căror competență nemijlocită ține soluționarea lor.”

Cu referire la alin. (4) al art. 198, se propune ajustarea normei respective prin substituirea textului „adresei poștale,” cu cuvintele „adresei poștale sau electronice” – cerință statuată expres în art. 76 alin. (1) din Codului administrativ al Republicii Moldova. De asemenea, se recomandă revizuirea textului „cele fără sens, cu sens confuz, ilizibile și cele care conțin limbaj necenzurat sau ofensator” prin prisma prevederilor art. 76 din Codul administrativ, fie alinierea prevederilor ultimului, în scopul asigurării uniformității aplicabilității legislației în domeniul petiționării la nivel național. Or, se consideră că menținerea redacției propuse ar crea un blocaj administrativ, inclusiv în cazurile în care alte autorități publice sunt sesizate cu petiții al căror obiect ține de competența Parlamentului, iar determinarea „sensului” sau a „sensului confuz” implică un grad de apreciere subiectivă, care nu se circumscrie în sfera de competență a autorităților sesizate prin petiție.

La art. 204, al doilea enunț din alin. (9) se va expune în următoarea redacție: „Serviciile experților independenți se achită din bugetul Secretariatului Parlamentului, în limita alocațiilor aprobate.”

La art. 205 alin. (4), se recomandă revizuirea normei în partea ce ține de audierile de supraveghere privind performanța funcționarilor publici în gestionarea responsabilităților profesionale, or, potrivit art. 6 lit. a) din Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern, în realizarea funcțiilor sale, Guvernul exercită conducerea generală a administrației publice. Conex, art. 31 alin. (2) lit. a) din legea menționată prevede că Cancelaria de Stat elaborează, coordonează, promovează și monitorizează implementarea politicii statului în domeniul managementului funcției publice și al funcționarilor publici în administrația publică. Subsecvent, conform art. 11 din Legea nr. 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, politica statului în domeniul managementului funcției publice și al funcționarilor publici este de competența Guvernului și este realizată prin Cancelaria de Stat, respectiv activitatea de supraveghere a performanței funcționarilor publici în gestionarea responsabilităților profesionale ține de competența Guvernului și este realizată de Cancelaria de Stat.

De asemenea, se propune revizuirea alin. (4) și (5), astfel încât să se precizeze expres că audierile parlamentare privind autoritățile publice autonome trebuie să vizeze exclusiv aspecte de ordin sistemic și de politici publice, fără a include examinarea cazurilor individuale. O asemenea precizare este esențială pentru asigurarea independenței în exercitarea atribuțiilor și împuternicirilor autorităților publice autonome, consacrată prin normele speciale aplicabile

acestora, precum și pentru prevenirea oricăror ingerințe în soluționarea cauzelor concrete.

La art. 211:

La alin. (2) lit. a), textul „Procuratura Generală” necesită a fi substituit cu sintagma „Procurorul General”, ținând cont de atribuția funcțională pe care o exercită ultimul anual în raport cu Parlamentul, expres stipulată de art. 11 alin. (3) din Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură. La fel, relevăm că o astfel de abordare se regăsește și în unele acte și instrumente internaționale. Astfel, Recomandarea (2000)19 a Comitetului de Miniștri către Statele membre privind rolul Procuraturii în sistemul de justiție penală, în pct. 11 teza a doua stabilește că procurorul trebuie să dea socoteală în mod periodic și public despre toate activităților sale și mai ales despre cele prioritare. În același context, și Comisia de la Veneția a menționat în Raportul „Privind standardele europene referitoare la independența sistemului judiciar: Partea II – Organele de urmărire penală” CDL-AD(2010)040 că: „[...] 44. Unele instrumente specifice de responsabilitate par a fi necesare în special în cazurile în care Procuratura este independentă. Prezentarea de rapoarte publice de către Procurorul General ar putea fi un astfel de instrument. Prezentarea unor astfel de rapoarte către Parlament sau către autoritatea executivă ar putea depinde de cadrul legal în vigoare, precum și de tradițiile naționale. [...]”.

La alin. (2) lit. b) se propune substituirea textului „15 martie” cu textul „31 martie”. Această modificare a fost propusă și pentru proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind organizarea și funcționarea Oficiului Avocatului Poporului în contextul procesului de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană), care se află spre examinare la Ministerul Justiției.

De regulă, multe instituții publice își finalizează propriile rapoarte de activitate la sfârșitul lunii februarie sau începutul lunii martie, ceea ce lasă Oficiului Avocatului Poporului timp foarte scurt pentru a procesa date necesare, dacă termenul-limită rămâne 15 martie. Oferirea unui răgaz suplimentar până la sfârșitul lunii martie asigură faptul că raportul reflectă realitățile anului precedent, inclusiv oferind timp suficient pentru consultări cu societatea civilă și partenerii internaționali.

La art. 212 lit. i), se va revizui termenul „funcționar de demnitate publică”, deoarece nu corespunde terminologiei din Legea nr. 199/2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică.

La art. 216 alin.(10), textul „organelor relevante pentru pornirea unei anchete penale” se recomandă a fi înlocuit cu textul „Procuraturii Generale, pentru a decide în condițiile legii”, ținând cont de funcțiile și atribuțiile Procuraturii Generale. Astfel de prevedere va contribui la asigurarea previzibilității și clarității normei, inclusiv a armonizării cu cadrul normativ existent. *Per a contrario*, sintagmele „organelor relevante” și „anchete penale” generează incertitudine și insecuritate juridică, pot avea repercusiuni asupra principiului calității legii prin prisma previzibilității și clarității acesteia, implicit nu-și găsesc corespondența și legătura logico-juridică cu restul normelor din Codul de procedură penală al

Republicii Moldova 122/2003 și Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, ținând cont de subzistența termenilor și expresiilor normative în vigoare – „organ de urmărire penală” și „proces penal/urmărire penală”. Mai mult decât atât, o asemenea abordare pare a afecta și principiul constituțional al separației și colaborării puterilor, or cuvintele „pentru pornirea” incumbă obligația de a porni, prin automatism, urmărirea penală – situație-premisă ce ar afecta grav legalitatea și oficialitatea procesului penal, implicit independența Procuraturii și a organelor de urmărire penală. În acest context, cuvintele „pentru pornirea” echivalează cu o indicație voalată dată de către comisia de anchetă, organelor de urmărire penală, cu privire la începerea urmăririi penale, care, de fapt, va reprezenta o imixtiune în activitatea organelor de urmărire penală și va afecta principiul echilibrului instituțional „checks and balances” – condiție *sine qua non* a statului de drept, în care este deosebit de importantă existența unei justiții independente, în sensul unui sistem de organe ce au menirea să îndeplinească activitatea jurisdicțională, distinct de puterea legiuitoare și de cea executivă, fiind capabil să se sustragă influențelor acestora.

La art. 217 alin. (1), textul „pentru prezentarea informațiilor care ar putea prejudicia corectitudinea judecării cauzelor și/sau confidențialitatea urmăririi penale ” urmează a fi exclus, ținând cont de statuările antereferte, completate *mutatis mutandis* cu judecățile de valoare propagate din jurisprudența Curții Constituționale, oferite cu ocazia pronunțării Hotărârii Curții Constituționale nr. 29 din 23.09.2013.

In concreto, potrivit standardelor internaționale, afirmațiile privind necesitatea asigurării independenței judecătorilor sunt valabile și pentru procurori.

Astfel, conform Linilor directoare ale ONU privind rolul procurorilor:

„4. Statele membre trebuie să se asigure că procurorii sunt capabili să își exercite atribuțiile profesionale, fără nicio intimidare, impediment, hărțuire, ingerințe necorespunzătoare sau expunerea nejustificată la răspundere civilă, penală sau de altă natură.”. În același context și Raportul Comisiei de la Veneția „Privind standardele europene referitoare la independența sistemului judiciar: Partea II — Organele de urmărire penală”, adoptat la cea de-a 85 sesiune plenară (17-18 decembrie 2010), prevede: „42. Trebuie luat în considerare faptul că există un risc de presiune populistă în anumite cauze ce pot apărea în fața Parlamentului, dar și faptul că responsabilitatea în fața acestuia poate pune presiune indirectă asupra unui procuror care să evite să ia decizii nepopulare sau care să ia decizii care vor fi populare pentru legislativ. Prin urmare, ar trebui exclusă responsabilitatea în fața Parlamentului în cauze individuale cu privire la decizii de urmărire sau neurmărire penală.” De asemenea, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a subliniat că singura cale legală de discutare în Parlament a activității Procuraturii, este examinarea raportului despre starea legalității și ordinii de drept din țară, precum și despre măsurile întreprinse pentru redresarea ei, prezentat anual Parlamentului de către Procurorul General. Astfel, Curtea subliniază că orice dispoziție regulamentară care implică posibilitatea citării unui

judecător, procuror în fața unei comisii parlamentare de anchetă încalcă evident dispozițiile constituționale care statuează separația puterilor în stat, independența judecătorilor și procurorilor și supunerea lor numai legii.

Prin urmare, orice citare a judecătorilor, procurorilor, ofițerilor de urmărire penală, ofițerilor de investigații, avocaților și avocaților stagiați în fața comisiilor de anchetă constituite de Parlament urmează a fi exclusă cu preeminență, exceptând doar cazurile prevăzute de art. 211 alin. (2) lit. a) și b) din proiect.

Art. 218 prevede publicarea hotărârii Parlamentului și a raportului comisiei pe site-ul oficial, precum și publicarea informațiilor despre măsurile întreprinse ulterior de autoritățile vizate. Însă, în cauzele care ating securitatea națională sau apărarea, ar trebui prevăzută posibilitatea unui raport public și a unui raport/anexe atribuit(e) la secret de stat, accesibile numai persoanelor autorizate. Altfel, mecanismul de control parlamentar poate intra în coliziune cu obligațiile de protejare a informației atribuite la secret de stat. Pentru a evita divulgarea informațiilor sensibile, se propune completarea art. 218 cu un alineat în următoarea redacție:

„În cazul în care raportul comisiei de anchetă conține informații atribuite la secret de stat sau alte informații a căror divulgare ar putea afecta securitatea națională sau apărarea statului, se întocmește o versiune publică a raportului, iar anexele sau compartimentele care conțin astfel de informații se prezintă cu respectarea regimului aplicabil și a nivelului de secretizare stabilit de autoritatea emitentă.”

La art. 225 din proiect, competențele care ar urma să fie atribuite Parlamentului depășesc atribuțiile conferite prin Constituția Republicii Moldova și legislația națională privind tratatele internaționale. Art. 66 din Legea Supremă menționează că organul legislativ al statului ratifică, denunță, suspendă și anulează acțiunea tratatelor internaționale încheiate de Republica Moldova. Legea nr. 595/1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova detaliază aceste proceduri. Astfel, concluzionăm că încheierea unor tratate internaționale nu poate reprezenta prerogativa Parlamentului.

Conform prevederilor art. 46 din Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor din 1969, dacă un stat exprimă consimțământul de fi legat printr-un tratat cu violarea vădită a unei dispoziții a dreptului său intern privitoare la competența de a încheia tratate, această circumstanță poate fi invocată ca viciu de consimțământ.

Prin urmare, încheierea tratatelor interparlamentare se poate regăsi în noul act normativ doar sub rezerva că acestea nu vor reprezenta tratate internaționale și nu vor crea angajamente juridice internaționale pentru Republica Moldova. O soluție alternativă în acest sens ar fi substituirea cuvintelor „tratate interparlamentare” cu cuvintele „înțelegeri interparlamentare”, precum și includerea cuvintelor „în conformitate cu legislația națională în domeniu” în toate cele trei alineate, pentru a evita instituirea unor noi proceduri și pentru a exclude caracterul interpretabil al normei.

Concomitent, la art. 225 alin. (1), cuvintele „poate deveni membru al organizațiilor internaționale și regionale” necesită a fi excluse. În cadrul organizațiilor internaționale, statutul de membru este conferit țării, chiar dacă organizația realizează activități specifice anumitor structuri de stat concrete și indiferent de nivelul participării. Astfel, conform procedurilor, pentru a deveni parte a unei organizații internaționale, statele semnează/ratifică/aderă/acceptă/acced la tratate internaționale, or, din cele menționate mai sus, aceasta depășește atribuțiile forului legislativ. Respectiv, pentru a deveni parte în organizații internaționale urmează a fi respectate procedurile Legii nr. 595/1999.

La art. 237 alin. (3), cuvintele „cont trezorerial” se vor substitui cu cuvintele „conturi trezoreriale”.

La art. 240 se sugerează expunerea lit. n) în următoarea redacție:

„n) gestionarea alocațiilor bugetare, evidența contabilă și raportarea bugetului Secretariatului Parlamentului, în conformitate cu prevederile Legii finanțelor publice și responsabilității bugetare nr. 181/2014 și metodologii conexe;”.

La art. 241, alin. (1) prevede intrarea în vigoare a Codului la 1 septembrie 2026, iar art. 242 stabilește că proiectele de acte normative examinate conform procedurii prevăzute de Regulamentul Parlamentului abrogat se vor examina în continuare în Parlament conform cerințelor prezentului Cod, de la faza la care au rămas. În acest context, se constată că formularea „de la faza la care au rămas” este ambiguă și susceptibilă de interpretări neuniforme. Astfel, în situația în care un proiect de act normativ se află între lectura I și lectura II, acesta a fost deja examinat și votat în prima lectură în temeiul unui regim juridic anterior. Aplicarea noilor reguli de procedură și de formă asupra unor proiecte inițiate și parțial examinate sub imperiul reglementărilor anterioare poate avea caracter retroactiv și este de natură să afecteze principiul securității juridice și al previzibilității normei. Prin urmare, se recomandă clarificarea regimului tranzitoriu aplicabil acestor situații, inclusiv prin stabilirea unor reguli distincte pentru proiectele aflate în diferite etape ale procesului legislativ, în vederea evitării aplicării retroactive a noilor prevederi.

La art. 241 alin. (2), se va indica sursa de publicare a actului normativ ce se propune a fi abrogat.

Subsecvent, se constată că sintagma „președintele ședinței” este utilizată pe tot parcursul proiectului, fără a fi clar stabilită persoana care exercită această funcție, motiv pentru care se recomandă clarificarea acesteia, în vederea delimitării față de alte funcții prevăzute de proiect (Președintele Parlamentului, președinții comisiilor).

La utilizarea abrevierilor se va ține cont că, în conformitate cu art. 54 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 100/2017, exprimarea prin abrevieri (prescurtări) a unor denumiri sau termeni se poate face numai după explicarea acestora în text, la prima folosire.

În cuprinsul proiectului se observă preluarea sau reformularea unor dispoziții deja consacrate de Constituția Republicii Moldova, de exemplu, prevederi referitoare la mandatul deputaților, exercitarea votului parlamentar sau cazurile de dizolvare a Parlamentului. În vederea respectării exigențelor de claritate, coerență și previzibilitate normativă, se recomandă substituirea dispozițiilor cu caracter repetitiv prin norme de trimitere la dispozițiile constituționale incidente, în scopul evitării paralelismelor normative și al eventualelor necorelări în cazul modificării ulterioare a cadrului constituțional.

Normele referitoare la raporturile Parlamentului cu autoritățile administrației publice centrale necesită completare cu garanții procedurale clare privind solicitarea participării reprezentanților autorităților executive la ședințele plenare sau ale comisiilor parlamentare.

Astfel, se consideră oportună reglementarea expresă a obligației transmiterii invitației oficiale într-un termen rezonabil, cu indicarea obiectului audierii, precum și a posibilității desemnării unui reprezentant competent în cazul imposibilității participării conducătorului autorității vizate.

Totodată, urmează a fi prevăzute situațiile obiective care pot împiedica participarea, inclusiv cazurile operative urgente sau alte circumstanțe justificate.

O asemenea intervenție normativă este necesară pentru asigurarea echilibrului instituțional și evitarea afectării nejustificate a activității autorităților executive, inclusiv a structurilor care exercită atribuții permanente în domeniul ordinii publice, securității și gestionării situațiilor de urgență.

Dispozițiile referitoare la ședințele închise sau la examinarea informațiilor sensibile necesită completare cu prevederi exprese privind respectarea regimului juridic al informațiilor clasificate și al altor categorii de informații protejate de lege.

Astfel, se consideră oportună reglementarea expresă a accesului limitat al persoanelor autorizate, a obligației de păstrare a confidențialității asupra informațiilor comunicate în cadrul acestor ședințe, a interdicției divulgării datelor obținute în exercitarea atribuțiilor funcționale, precum și a răspunderii în condițiile legii pentru divulgarea neautorizată a acestora.

Având în vedere că în cadrul activității parlamentare pot fi examinate subiecte ce vizează securitatea statului, ordinea publică, prevenirea și combaterea criminalității ori gestionarea situațiilor excepționale, instituirea unor asemenea garanții normative este necesară pentru protejarea interesului public și prevenirea vulnerabilităților instituționale.

Se consideră oportună completarea proiectului cu prevederi privind asigurarea continuității funcționării Parlamentului în situații excepționale, inclusiv în caz de stare de urgență, de asediu sau de război, crize majore de securitate sau alte circumstanțe care pot afecta desfășurarea normală a activității instituționale.

În acest sens, urmează a fi examinate soluții normative referitoare la convocarea și desfășurarea ședințelor prin mijloace securizate, exercitarea votului prin proceduri alternative prevăzute de lege, instituirea măsurilor de acces

controlat, precum și protejarea infrastructurii critice și a sistemelor informaționale utilizate în activitatea Parlamentului.

Proiectul urmează a fi analizat suplimentar sub aspectul compatibilității prevederilor propuse cu normele legale în vigoare care reglementează statutul, atribuțiile, competențele și modul de organizare a altor autorități publice aflate în raporturi instituționale cu Parlamentul. În special, autorul proiectului urmează să argumenteze dacă obligațiile noi instituite prin proiect se circumscriu competențelor deja stabilite ale autorităților vizate sau dacă acestea presupun extinderea mandatului instituțional existent, situație în care se impune revizuirea corespunzătoare a cadrului normativ conex, în vederea asigurării coerenței legislative și evitării suprapunerilor de competență.

În măsura în care proiectul generează impact asupra structurii administrative, necesarului de personal, cheltuielilor bugetare sau mecanismelor logistice de funcționare, aceste elemente urmează a fi reflectate distinct în nota de fundamentare, în conformitate cu exigențele Legii nr. 100/2017, cu indicarea costurilor estimate, a surselor de finanțare și, după caz, a măsurilor administrative necesare pentru implementarea noilor reglementări.

În același timp, în vederea îmbunătățirii textului proiectului de lege sugerăm examinarea suplimentară a oportunității completării acestuia cu reglementări ce vizează:

- regimul de lucru al Parlamentului (art. 102 din Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr. 797/1996).

- ridicarea imunității parlamentare, care nu este consemnată în proiectul de lege, având o reglementare mult mai detaliată la titlul 2 capitolul 5 din Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr. 797/1996.

Sub acest aspect, se constată lipsa unor elemente esențiale ale procedurii, precum modul de sesizare a Parlamentului de către Procurorul General, termenele de examinare, etapele procedurale în cadrul comisiei competente, garanțiile dreptului la apărare ale deputatului vizat, precum și procedura de adoptare a hotărârii în plenul Parlamentului. Necesitatea reglementării acestor aspecte în cuprinsul Codului derivă din mai multe considerente.

În primul rând, procedura de ridicare a imunității parlamentare constituie o ingerință în statutul constituțional al deputatului și, concomitent, o condiție prealabilă pentru realizarea actului de justiție penală. Prin urmare, aceasta trebuie să fie reglementată prin norme clare și previzibile, care să asigure un just echilibru între independența mandatului parlamentar și interesul public privind tragerea la răspundere penală.

În al doilea rând, în contextul în care proiectul Codului urmărește codificarea și sistematizarea normelor procedurale parlamentare, omiterea unei proceduri de o asemenea importanță contravine scopului actului normativ, generând fragmentare normativă și dificultăți de aplicare.

În al treilea rând, deși Legea nr. 39/1994 despre statutul deputatului în Parlament conține anumite prevederi în materie, acestea au un caracter general și

nu acoperă exhaustiv procedura. Mai mult decât atât, proiectul prevede abrogarea Regulamentului Parlamentului (Legea nr. 797/1996), act care dezvoltă în prezent această procedură, ceea ce creează riscul apariției unui vid legislativ.

În al patrulea rând, lipsa unei reglementări clare este susceptibilă să afecteze legalitatea actelor procesuale ulterioare, inclusiv sub aspectul respectării garanțiilor procesuale și al evitării arbitrariului în examinarea demersurilor de ridicare a imunității.

Prin urmare, se impune completarea proiectului Codului cu un capitol distinct care să reglementeze detaliat procedura de ridicare a imunității parlamentare, incluzând cel puțin condițiile și modul de sesizare, competențele comisiei de profil, termenele procedurale, drepturile deputatului vizat, precum și mecanismul de adoptare a hotărârii de către plenul Parlamentului.

Conținutul proiectului Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului este susceptibil de îmbunătățiri din punctul de vedere al redactării și al normelor de tehnică legislativă. În subsidiar, învederăm că autorul proiectului urmează a se conforma prevederilor art. 54 din Legea nr. 100/2017 și a expune conținutul proiectului într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a exclude orice echivoc, cu respectarea regulilor gramaticale, de ortografie și de punctuație.

În contextul celor expuse, Guvernul comunică susținerea proiectului Codului cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului, cu luarea în considerare a obiecțiilor și recomandărilor menționate în prezentul Aviz.